

ประมวลศัพท์บาลีตามหมวดหมู่

PaliDict (๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

นามนาม: ตัวหนา = ปุ่ลึงค์ ตัวหนาขีดเส้นใต้ = อิตถิลึงค์ ตัวหนาเอียง = นปุ่ลึงค์

นิบาต อพยยศัพท์ = ตัวหนาเอียงขีดเส้นใต้, คุณนาม = คุณนาม วิเสสนศัพท์นาม

สัตว์โลก.....๒	สิ่งของภายในบ้าน.....๑๘	นิบาตบอกปริกัปป (เงื่อนไข).....๓๑
บุคคล.....๒	สิ่งก่อสร้าง บริหาร สิ่งต่างๆ ในวัด.....๑๙	นิบาตบอกความสงสัย.....๓๑
สมุหนาม.....๓	รัตนชาติ แร่ธาตุ.....๑๙	คำถาม (ปุ่จณะ).....๓๑
นักบวช ผู้ประพฤดิธรรม.....๓	โลกธาตุ จักรวาล.....๒๐	นิบาตบอกความไต้ยีนเล่าลือ.....๓๑
การศึกษา.....๔	โลก แผ่นดิน.....๒๐	นิบาตบอกความรับ รับคำ (สัมปฏิจณะ).....๓๑
ครอบครัว ญาติ.....๔	ที่เก็บน้ำ และทางน้ำ.....๒๑	นิบาตบอกความเตือน.....๓๑
อาชีพ.....๕	การปกครอง.....๒๒	นิบาตสักว่าทำบทให้เต็ม (ปทปุ่รณะ).....๓๑
สัตว์ดิรัจฉาน.....๗	พาหนะต่างๆ.....๒๓	นิบาตบอกปฏิเสธ.....๓๒
สัตว์บก.....๗	เครื่องเขียน การพิมพ์.....๒๔	นิทัสสนะ (แสดง, ชี้แจง).....๓๒
สัตว์เลื้อยคลาน.....๘	เครื่องมือ.....๒๔	คุณภาพ ลักษณะ.....๓๒
สัตว์ปีก.....๘	เวลา.....๒๕	ความรู้สึก บุคคลิก.....๓๓
สัตว์น้ำ.....๘	ในวัน.....๒๖	ความเป็นเจ้าของ.....๓๔
สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ.....๘	ในขณะที่ ในสมัย.....๒๖	อายุ พรรษา.....๓๔
แมลง.....๘	ในเวลา ในกาล.....๒๖	ขนาด.....๓๔
อวัยวะสัตว์.....๙	ความถี่.....๒๗	หน่วยวัด.....๓๕
ร่างกาย.....๙	ระยะเวลา ใช้เวลา (ทุติยา - สิ้น ตลอด).....๒๘	ระยะทาง.....๓๕
จิตใจ.....๑๐	ในระหว่าง.....๒๙	จำนวน ปริมาณ.....๓๕
ต้นไม้.....๑๐	โดย (ตติยา).....๒๙	อุณหภูมิจ.....๓๕
ธรรมชาติ.....๑๑	ต่อ (จตุถถิ).....๒๙	สัมผัส.....๓๕
ทิศ.....๑๒	ตั้งแต่ (ปุ่ญจมี).....๒๙	ศัพท์นาม.....๓๖
สถานที่.....๑๒	ตั้งแต่... จนถึง.....๒๙	สี.....๓๖
นิบาตเกี่ยวกับที่-สถานที่.....๑๔	ประโยคแทรก (ลักษณะ).....๒๙	รสนชาติ.....๓๖
อื่นๆ.....๑๔	ประธานของพากย์ (ปุ่รมา).....๓๐	เงื่อนไข สภาพ ฐานะ.....๓๖
ยาน พาหนะ.....๑๕	อื่นๆ.....๓๐	รูปร่าง.....๓๖
อาหาร.....๑๕	นิบาตบอกปริจเฉท.....๓๐	โรค.....๓๗
น้ำ เครื่องดื่ม.....๑๖	นิบาตบอกอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบ.....๓๐	ธรรม.....๓๗
ผ้า อภรณ์.....๑๖	นิบาตบอกประการ.....๓๐	อื่นๆ.....๓๗
บ้าน ส่วนประกอบ อุปกรณ์.....๑๗	นิบาตมีเนื้อความต่างๆ.....๓๐	
สิ่งของ.....๑๘	นิบาตสำหรับผูกศัพท์และประโยค.....๓๑	

สัตว์โลก

สัตว์ (ทั้งมนุษย์และอมนุษย์) **ชนตุ** 'ผู้เกิด'
สตุโต 'ผู้ตัด(อยู่ในโลก)' **ภูโต ภูต***;
ปาโณ ปาณภูโต 'มี ปราม/ลมหายใจ/ชีวิต'

หมูสัตว์ หมูชน สัตว์โลก **ปชา**

กำเนิดสิ่งโต **สิหโยนิ** (เกิดเป็นสิงโต) กำเนิดกา **กากโยนิ** (เกิดเป็นกา)

บุคคล

(เป็น ปุ. หรือ อิต. เท่านั้น)

ตน **อตตา** [อตต]

พรหม **พรหมา** [พรหม]

เทวดา **เทโว เทวตา อมโร สุโร**

เทวบุตร เทพธิดา **เทวบุตร เทวธิดา** [-ตุ]

นางอัปสร นางฟ้า **อจนรา**

พระอินทร์ **สโก เทวราชา มฆวา อินโท วชิรปานิ**

ยักษ์ ยักษ์ณี **ยโก ยักษินี**

ผีเสื้อน้ำ รากษส **รอกษส รอกษสี** (ยักษ์ชั้นต่ำ ดุร้าย อยู่ในทะเล สระใหญ่)

เปรต **เปโต**

สัตว์นรก **เนรโยโก**

ดิรัจฉาน **ติรจฉาน ติรจฉานโคต**

อสุรกาย อสูร **อสุโร อสุรกาย**

ชน คน **ชโน** 'ผู้เกิด' (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง)

บุคคล **บุคคล** (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง)

มนุษย์ คน **มนุสโส** (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง และไม่ได้ใช้ในความหมายพิเศษสูงกว่าคำว่า ชน นร) **มนุสสี** (ไม่มีใช้)

คน **นโร** (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง) **นาริ**

ผู้ชาย บุรุษ **บุริโส บุมา โปริโส โปโส** (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิงบ้าง) **มานโว**

ผู้หญิง หญิง สตรี **อิตถิ ถิ**

มาตุคาม ผู้หญิง **มาตุคาโม** 'ถึงความเป็นแม่'

มหาชน **มหาชน** (เป็นเอกวจนะเท่านั้น ในความหมายพหูวจนะ)

บริษัท ประชุมชน **ปริสา**

เด็ก **พาลโก ทารโก ทาริกา กุมารโ กุมาริ กุมารโก กุมาริกา** **มาณโว ยวรา กณญา**

เด็กน้อย **พาลโก พาลทารโก พาลทาริกา กุมารโก กุมาริกา**

เด็กเล็ก **พาลโก กุมารโ โปโต โปโตโก**

เด็กทารก เด็กอ่อน เด็กแดง **อุตตทานสโย-สยโก-เสยโยโก ถนโป**

ถนปา ถนปายิ ถนปายินิ 'ดีมีจากเต้านม'

ชिरปายิ ชिरปายินิ **พาลโ ตรุณทารโก**

เด็กในท้อง/ครรภ์ **คพโก**

ตรุณ คนหนุ่มสาว **ตรุณ** **ตรุณิ** **ยวรา** [ยว] **ยวติ** **ยวตี**

มาณโว **มาณโวโก** **มาณวิกา** **วนิตา**

คนหนุ่ม ภิกษุหนุ่ม **ททโร** (ภิกษุ)

คนแก่ (ผู้ใหญ่ โดยอายุ โดยฐานะ ...) **มหลลโก** **มหลลิกา**

หญิงสาว **สุตา**

หญิงสาวน้อย **กณญา**

กุลบุตร กุลธิดา **กุลบุตร** **กุลธิดา** [-ตุ]

เพื่อน มิตร สหาย **मितโต** **สหาโย** **สหาโยโก** **สหาโยกา** **สุโท** **สุชชช,** **สชา** [สช] **สช;** **สมม** (อาลปนะ)

เพื่อนที่ไม่เคยพบเห็นกัน **อทิฏฐูปุพพสหาโย**

เพื่อนแบบคนรู้จักกัน (ไม่คุ้นเคยนัก) **สนทิกูโร** **acquaintance**

เพื่อนสนิท **สมภตโต** **वलลमितโต** **close friend**

เพื่อนชั่ว **ปาปमितโต** **bad friend**

เพื่อนเทียม **मितตปฏิรูปโก** **false friend**

เพื่อนดี **กัลยาณมิตร** **กัลยาณमितโต** **good/true friend**

ไม่มีเพื่อน **อสหาโย** **อสหาโยโก** **friendless**

พระราชา พระราชินี **ราชา** [ราช] **ราชินี** **มหลสิ**

พระราชบุตร พระราชธิดา **ราชบุตร** **ราชธิดา** [-ตุ]

๑ กษัตริย์ นางกษัตริย์ เทวี **ชตติโย** **ชตติยา** **ชตติยานิ**

เทโว (=สมมุติเทพ) **เทวิ**

พระเจ้าจักรพรรดิ **จกกวตติ** **จกกวตตี**

พระเจ้าแผ่นดิน **ภูปติ** **ภูปาโล**

อำมาตย์ อมาตย์ **อมจโจ**

นักรบ ทหาร **โยโร**

๒ พราหมณ์ **พราหมโณ** **พราหมณี**

๓ แพศย์ พ่อค้า **เวสโส**

๔ ศูทร **สุโท**

๐ จัณฑาล **จณฑาล**

ทาส **ทาส** **ทาสี** **ทาสในเรือน** **ฆรทาส** **ฆรทาสี**

คนใช้ **จหุปฏฐาโก** **ปริจาริโก** **ปริจาริกา** **เจฏฐ** **เจฏฐโก** **เปสโส** **เสวโก**

ข้าศึก ศัตรู	อริ รัญ สัตต อมิตโต สปัตโต ปฏิกาคโค ปจจามิตโต ปจจตถิโก ปจจนิโก ปจจนิโก ปฏิปกโข วิปกโข
คนรวาย เศรษฐี	กฏุมพี คนมีทรัพย์ เสฏฐี กฏุมพีโก กฏุมพี ธนปติ มหุตฺตโน สธโน
คนจน	ทลิตฺโท ทฬิตฺโท ทุคฺคโต อติทุคฺคโต นิทฺธโน
คนกินเดน	วิฆาโส วิฆาสาโท
คนกำพว้า	กปโณ ‘อันเขาพึงกรณา’
คนเดินทาง(ไกล)	อทฺธิโก
คนกำพว้าและคนเดินทาง(ไกล)	กปณทฺธิกา อทฺธิกกปณา
คนกำพว้าและคนเดินทาง(ไกล)เป็นต้น	กปณทฺธิกาทย อทฺธิกกปณาทย
ผู้รู้ วิชาญชน	วิชาญ
ผู้เจริญ (แปลโดยอรรถว่า ‘ท่าน...’) ภาว [ภวานต] โภโต โภตี;	โภ โภติ (อาลปนะ); ภทฺโต ภทฺตโน ภทฺโท <u>ภททา</u> ภทฺโร
ผู้มีอายุ (แปลโดยอรรถว่า ‘ท่าน...’) อายสมฺมา [อายสมนฺต]	
เจ้า บดี	ปติ
ผู้เป็นใหญ่ อธิปัตติ อธิปัตติ อิสสร	
ผู้ใหญ่	มหลลโก <u>มหลลิกา</u>
พระผู้เป็นเจ้าของ พระคุณเจ้า (เรียกนักบวช);	
เจ้า แม่เจ้า นาย สุภาพบุรุษ สุภาพสตรี อยโย อยยา	
นาย นายหญิง	สามี สามี(โก) <u>สามีนี</u> master mistress
คนมีปัญญา บัณฑิต	ปณฺฑิต ปณฺฑิต ปณฺฑิตปุริโส เมธาวิ ภูริ สปปญฺญู
คนดี	สํ สนฺโต [สนฺต] สบฺบุริโส สฺบุริโส สาธุ สาธุชีวี กल्याณ <u>กल्याณิ</u> กल्याณชนโน กल्याณชฺฆาต โย กल्याณชฺฆาตยภูโต
ปิ่นเตาะง	ปณฺฑโก
ชาวเมือง	นาครโน นครวาสี
แขก ผู้มาเยือน	อาคนฺตโก อติถิ ปาทฺโน ปาทฺนโก
คนพาล อันธพาล	พาลโน อนฺธพาลโน
คนบ้า	อุมมาโท มตฺโต อุมมตฺโต
คนง่อย	ปฺฐสฺสปิ dwarf วมโน
คนขี้เมา คนเมา	นักรเลงสุรา โสณฺโท สุราโสณฺโท
หญิงแพ้ง	<u>โททฺหิณี</u>

สมุหนาม

สงฆ์ หมู่ คณะ สงฺฆ โคณ หมู่ภิกษุ ภิกษุสงฺฆ

หมู่สัตว์	<u>ปชา</u>
มหาชน	มหาชโน (เป็นเอกวจนะเสมอ และไม่จำเป็นต้องมี จำนวนมากมาย)
บริษัท หมู่	<u>ปริสา</u>
ภิกษุบริษัท	<u>ภิกษุปริสา</u> ภิกษุณีบริษัท <u>ภิกษุณีปริสา</u>
พรหมบริษัท	<u>พรหมปริสา</u> ปริพพาชกบริษัท <u>ปริพพาชกปริสา</u>
ฝูง หมวต หมู่ พวก ประชุม กอง คณะ กาโย กลาโป ขนฺโธ สมฺโห	สมฺโห ราสิ

นักบวช ผู้ประพฤดิธรรม

พระพุทฺธเจ้า	พุทฺโธ สมฺมาสมพุทฺโธ สมพุทฺโธ; ทสพโธ สพฺพญฺญ มุนินฺโท โลกนาโถ สุกฺโต มารชิ ชินโน (เทวมนุสฺसानํ) สตถา ธรรมราชา ตถาคโค โลกวิฑู สยมฺภู อรหํ [อรหนฺต] (อรทนต์ลัมมา ลัมพุทฺธะ)
พระผู้มีพระภาค	ภควา [ภควนฺต]
พระอรหันต์	<u>อรทา</u> [อรหนฺต] <u>อรทนต์</u>
พระโสดาบัน	โสดาปนโน- <u>นา</u>
อริยะ	<u>อริโย-ยา</u>
สมณะ	สมโณ
บรรพชิต	ปพฺพชิตโน บวชไม่นาน เฝิงบวช อจิริปพฺพชิตโน
ภิกษุ ภิกษุณี	ภิกษุ <u>ภิกษุณี</u>
ภิกษุคุมก่ก่อสร้าง	นวกมฺมิภิกษุ
สามเณร	สามเณโร <u>สามเณรี</u>
ภิกษุหนุ่มและสามเณร	ทฺทสามเณรา
เถระ เถรี	เถโร <u>เถรี</u>
สาวก	สาวโก- <u>วิกา</u>
อาจารย์	นิสฺสโย ‘ผู้เป็นที่อาศัย(ของศิษย์)’
นิสิต	นิสฺสิโต ‘ผู้อาศัย(ซึ่ง)(อาจารย์)’
อุปัชฌาย์	อุปัชฌาโย อุปัชฌายโก
สัทธวิฑาริก	สัทธวิฑาริกโก สัทธวิฑาริ <u>สัทธวิฑาริณี</u> ‘ผู้อยู่ร่วม’ (ผู้บวชกับอุปัชฌายโดยตรง)
อันเตวาสิก	อนฺเตวาสิกโก อนฺเตวาสี <u>อนฺเตวาสิณี</u> ‘ผู้อยู่ภายใน(การดูแลปกครอง)’ (ศิษย์ผู้มาอยู่ด้วย)
พราหมณ์	พฺรามาณโน- <u>ณิ</u>
ฤๅษี มุนี	อิสิ มุนิ
นิครนถ์ โยคีเป็ลือย	นิครนฺธโร อเจลกโก ทิฆมพฺโร
เดียริถ์ย์ อัญญเดียริถ์ย์	ติถฺถิโย อญฺญติถฺถิโย

ปรีพพชก	ปรีพพชโก-ชิกา
ดาบส	ตาปโส ตาปสี ตาปสินี
โยคี	โยคี
อุบาสก อุบาสิกา	อุปาสโก-สิกา
ผู้รักษา(ศีล)อุโบสถ	อุโปสถโก-กา

การศึกษา

ครู อาจารย์	ครุ อาจารย์โย อาจารย์โก สิกขาปโก
ศิษย์	สิสโส
นักเรียน นักศึกษา	สิกขโก อุกคหลโก

ครอบครัว ญาติ

ตระกูล ครอบครัว	กุล family
ญาติ	ญาติโก ญาติ(โก) ญาติกา พนรุ relative
	ญาติสาโลหิต ผู้ร่วมสายเลือดเดียวกัน (ได้แก่ ปู่-ย่า-ตา-ยาย พ่อ-แม่-ตน-ลูก-ลูกของลูก) สาโลหิต ญาติสาโลหิต blood relative
คหบดี พ่อเจ้าเรือน หญิงเจ้าเรือน	คหบดี คหปตานี
หญิงแม่เรือน	ขรณี
คฤหัสถ์ ขรवास ผู้อยู่ครองเรือน คิหิ คหฺนุโร ขรवास	layman laywoman
หญิงที่รัก กานดา	กนตา
คู่รัก คนรัก ชู้	ชาโร ชารา ชารี lover
พ่อ บิดา	ปิตา [ปิตุ] father dad(dy)
แม่ มารดา	มาตา [มาตุ] mother mom(my) mum(my)
พ่อ แม่	ชนโก ชนิกา ชนินี 'ผู้ให้เกิด'
พ่อบังเกิดเกล้า	ชนิปิตา ชนกปิตา [-ตุ] father
แม่บังเกิดเกล้า แม่ผู้คลอด(ตน)	ชนิ(กา)มาตา วิชาติมาตา [-ตุ] mother
แม่นม แม่เลี้ยง พี่เลี้ยงนางนม	ธาติ ธาติ อุปมาตา [-ตุ] nurse stepmother
แม่เลี้ยง	มาตุสปติ มาตุสปติ (หญิงร่วมผ้าของแม่) stepmother
พ่อเลี้ยง	ปิตุสกริโย (ชายร่วมภรรยาของพ่อ) (เทียบเคียงกับ มาตุสปติ) หุตยิวาเห ปิตา [-ตุ]? (พ่อในวิวาท์ครั้งที่สอง (ของแม่)) stepfather
พ่อแม่	มาตาปิตโร parents
ฝ่ายพ่อ	ปิติปทข; ปิติต (โต ปัจ.) paternal; on father's side

ฝ่ายแม่	มาติปทข; มาติโต (โต ปัจ.) maternal; on mother's side
ลูกชาย บุตร	ปุตโต โอรโส son
ลูกสาว ธิดา	ธิดา [ธิดุ] สุตตา หุหิตา [-ตุ] daughter
ลูกเลี้ยง ลูกบุญธรรม (เฉพาะลูกที่เอาให้มา)	ทตตโก ทตติโก ทตติกา stepson stepdaughter
มีแม่ต่างกัน ต่างแม่กัน	เวมาติก
มีพ่อต่างกัน ต่างพ่อกัน	เวปติก
พี่น้องชาย	ภาดา [ภาดุ] ภาดิโก brother
พี่น้องหญิง	ภคินี sister
พี่ชาย	เขษฐภาดา เขษฐภาดิโก เขษฐุ elder/older brother
พี่สาว	เขษฐภคินี เขษฐา elder/older sister
น้องชาย	กนิษฐุ กนิษฐภาดา [-ตุ] อนุโซ younger brother
น้องสาว	กนิษฐภคินี กนิษฐา younger sister
พี่น้องหญิงชาย	ภคินีภาดโร brother and sister
(พี่น้อง)ร่วมบิดาและ/หรือมารดา	sibling
(พี่น้อง)ร่วมบิดาและมารดา	เอกมาตูปิตุโก-กา full sibling
(พี่น้อง) ร่วมบิดา	เอกปิติโก-กา เอกปิตุโก-กา paternal half-brother/sister; agnate brother/sister/sibling
(พี่น้อง) ร่วมมารดา (ท้องเดียวกัน) (โสทธิโย-ยา)	เอกมาติโก-กา เอกมาตุโก-กา maternal half-brother/sister; uterine brother/sister/sibling
หลาน ลูกของพี่น้องชาย	ภาดูปุตโต ภาดิกปุตโต ภาดุธิดา ภาดิกธิดา nephew
หลาน ลูกของพี่น้องหญิง	ภาคิเนยโย ภาคิเนยยา; ภคินีปุตโต ภคินีธิดา (ไม่มีใช้) niece
หลาน ลูกของลูก	นตตา นตตา [-ตุ] นตตธิดา [-ตุ] grandson granddaughter
เหลน ลูกของลูกของลูก ลูกของหลาน	ปนตตา ปนตตา [-ตุ] great-grandson
ลุง: พี่ชาย ของ พ่อแม่	
ป้า: พี่สาว ของ พ่อแม่	
น้า: น้องชายหญิง ของแม่	
อา: น้องชายหญิง ของพ่อ	

ลุง: (พี่ชาย ของ พ่อแม่)		
ฝ่ายพ่อ ปิตุโล (ปิตุปภุโจ) มหาปิตา (paternal) uncle		
ฝ่ายแม่ มาตุโล (มาตูปภุโจ) มหาปิตา (maternal) uncle		
ป้า: (พี่สาว ของ พ่อแม่)		
ฝ่ายพ่อ ปิตุจฉา ปิตุลาณี ปิตุภคินี (ปิตูปภุชา) มหามาดา		
(paternal) aunt		
ฝ่ายแม่ มาตุจฉา มาตุลาณี มาตุภคินี (มาตูปภุชา) มหามาดา		
(maternal) aunt		
น้า: (น้องชายหญิง ของแม่)		
ชาย มาตุโล จุลปิตา (maternal) uncle		
หญิง มาตุจฉา มาตุลาณี มาตุภคินี จุลมาตา (maternal) aunt		
อา: (น้องชายหญิง ของพ่อ)		
ชาย ปิตุโล จุลปิตา (paternal) uncle		
หญิง ปิตุจฉา ปิตุลาณี ปิตุภคินี จุลมาตา (paternal) aunt		
ปิตุโล		
ลุง (ที่เป็นพี่ชายของพ่อ),	ลุงฝ่ายพ่อ	=มหาปิตา
อา (ที่เป็นน้องชายของพ่อ),	อาชาย	=จุลปิตา
มาตุโล		
ลุง (ที่เป็นพี่ชายของแม่),	ลุงฝ่ายแม่	=มหาปิตา
น้า (ที่เป็นน้องชายของแม่),	น้าชาย	=จุลปิตา
ปิตุจฉา ปิตุลาณี		
ป้า (ที่เป็นพี่สาวของพ่อ),	ป้าฝ่ายพ่อ	=มหามาดา
อา (ที่เป็นน้องสาวของพ่อ),	อาหญิง	=จุลมาตา
(ปิตุลาณี ยังไม่พบที่ใช้)		
มาตุจฉา มาตุลาณี		
ป้า (ที่เป็นพี่สาวของแม่),	ป้าฝ่ายแม่	=มหามาดา
น้า (ที่เป็นน้องสาวของแม่),	น้าหญิง	=จุลมาตา
(มาตุลาณี แปลว่า ป้า/น้าสะใภ้ ก็มี)		
มหาปิตา [-ตุ]	ลุง ‘พ่อใหญ่’ uncle (มหาปิตา แปลว่า ปู่, ตา ก็มี)	
มหามาดา [-ตุ]	ป้า ‘แม่ใหญ่’ aunt (มหามาดา แปลว่า ย่า, ยาย ก็มี)	
จุลปิตา จุลลปิตา จุลปิตา จุลปิตา [-ตุ]	อาชาย, น้าชาย	
‘พ่อน้อย’ uncle		
จุลมาตา จุลลมาตา จุลมาตา จุลมาตา [-ตุ]	อาหญิง, น้าหญิง	
‘แม่น้อย’ aunt		
ลูกพี่ลูกน้อง (ลูกของลุง ป้า น้า อา) cousin:		
ลูกชายของป้า/อาหญิง/น้าหญิง		
ปิตุจฉापุตโต paternal aunt's son		
มาตุจฉापุตโต maternal aunt's son		

ลูกชายของลุง/อาชาย/น้าชาย	
ปิตุลปุตโต paternal uncle's son	
มาตุลปุตโต maternal uncle's son	
(ถ้าเป็นลูกสาว เปลี่ยน -ปุตโต เป็น -ธิดา)	
ปู่ ตา ย่า ยาย grandparents	
ปู่ ตา	อวยโย ปิตามโ grandfather grandpa granddad(dy)
ย่า ยาย	อวยกา อวยิกา อวยกี อวยกาณี มาตามหี grandmother grandma
ทวด (พ่อ-แม่ของปู่ตาย่ายาย)	ปยโย ปยิกา เปยโย เปยิกา great-grandfather great-grandmother
สามี ผัว	สามี สามี(โก) ปติ ภตตา [-ตุ] husband
เมีย ภรรยา	ชายา ภริยา ปชชาติ ทาโร wife
เมียเก่า(ก่อนบวช)	ปุราณทุติกา (หญิงที่สองผู้มีมาก่อน) ex-wife
เมียและผัว	ชายาปติ ขมปติ ขมปติ spouses
ลูกและเมีย	ปุตตทาร์ ปุตตทารา
พร้อมทั้งภรรยา กับเมีย	สพชาติ [วางไว้หลังนามเสมอ]
พ่อตา พ่อ(ของ)เมีย; พ่อ(ของ)ผัว	สสุโร สสุโร father-in-law
แม่ยาย (แม่ของเมีย); แม่(ของ)ผัว	สสุ สสุรี สสุรี mother-in-law
แม่ผัวและพ่อผัว	แม่ยายและพ่อตา สสุรา สสุรา สสุสสุสุรา
ลูกเขย (ผัวของลูกสาว)	ชามาตา [-ตุ] son-in-law
พี่เขย น้องเขย (ผัวของพี่น้องหญิง)	ภคินีปติโก ภคินีสามี brother-in-law
พี่ผัว น้องผัว (พี่น้องชายของผัว)	เทวโร สามี(ก)ภาคีโก brother-in-law
พี่ผัว น้องผัว (พี่น้องหญิงของผัว)	นันทา สามี(ก)ภคินี sister-in-law
พี่เมีย น้องเมีย (พี่น้องชายของเมีย)	สาโล ภริยาภาคี brother-in-law
(ลูก)สะใภ้ (เมียของลูกชาย)	วธู วธูกา สุณหา daughter-in-law
พี่สะใภ้ น้องสะใภ้ (เมียของพี่น้องชาย)	ภาคีชยา sister-in-law
พอม่าย	วิธโว มตกรโย widower
แม่ม่าย	วิธวา มตสามีกา widow
หมั้น	วณณ sterile
อาชีพ	
เสมียน	เลขโก
เลขานุการ	เลขานุการ
ชาวนา	กสโก กสสโก
คนทำสวน คนเฝ้าสวน	อุยยานปาโล

พ่อครัว	สุโท
คนทำขนม	ปูปกาโร ปูปิโย
พ่อค้า	วาณิโซ วาณิซโก <i>merchant salesman</i>
หมอ แพทย์	เวชโซ
ช่างไม้	ถบติ ตจฉโก วฑฒกั
ช่างดอกไม้	มาลาการโ
ช่างทอง	สุวณณการโ นาฬินธโม
ช่างเหล็ก	กมมารโ
ช่างปั้น ช่างหล่อ	ปฏิมาการโ ปฏิพิมพการโ
ช่างแกะหิน	สิลาวฑฒกั
ช่างหม้อ	กุมภการโ
ช่างรองเท้า	อุปาหนิโก
ช่างฝีมือ ช่างศิลป์	สิปปิ สิปปโก
จิตรกร	จิตตการโ
ช่างตัดผม กัลบก	นหาปีโต กปปโก
ช่างเย็บหนังสือ	โปฏฐกสิทพโก
ช่างทาสี	วณณาเลปโก
ช่างซ่อม	รณชโก
ช่างทอ	ตุนณวาโย
ช่างทอผ้า	เปสการโ
ช่างจักสาน	เวโณ
ช่างฟอกหนัง	จम्मการโ
ช่างกลึง	จุนทการโ
ช่างเรียงพิมพ์	วณณโยชโก
ช่างรถ	รถการโ
ช่างยนต์	ยนตสิปปิ
ช่างก่ออิฐ	อิฐฐกวฑฒกั
คนขับรถ	สารถิ ปาชโก รถาจริโย
พ่อค้าเกวียน	สตถวาโ
คนขับเกวียน	สากฎิโก
พ่อค้าเร่	กจฉปุฎฐ
พ่อค้าข้าว	ตณฑุลิโก
คนขายเนื้อ	มาควิโก ปสุฆาตโก
คนขายปลา	มจฉิโก
คนขายหมู	สุกริโก
คนขายยา	โอสถิโก

คนขายน้ำมัน	เตลิโก
คนขายเหล้า	มชชวิกุกยิ โสณฑิโก
คนขายของหอม	คนธิโก
คนขายไม้	กฏฐิโก
คนค้าผลิตภัณฑ์ไม้	ทารุกณฑิโก
คนขายผ้า	วฑุติโก
คนขายพรม	ปาวาริโก
คนขายเครื่องเขียน	ลิปิภณฑิโก
นายหน้า	กยวิกุกยิโก
คนเลี้ยงช้าง ความูช้าง	ทตติโคปโก
คนเลี้ยงโค	โคโป โคปาโล โคปาลโก
คนเลี้ยงแพะ	อชปาโล
คนเลี้ยงแกะ	เมณทปาโล
คนเลี้ยงม้า	อสสปาโล
คนขี่ม้า	อสสาจริโย
คนฝึกม้า	อสสทมโก
นักกฎหมาย	นิตเวที
นักคณิต	คณโก
คนพิมพ์ คนประทับตรา	มุฑทาปโก
ผู้ประกาศ	ปกาสโก
หัวหน้าคนงาน	กมมนตนายโก
หมอดู	อิขณิโก
พ่อมด แม่มด หมอดู	อิขณิโก <u>อิขณิกิ</u> <u>ตุลยา</u>
พราน	เนสาทิ ลุฑโท ลุฑทโก วุยาโ
พรานนก	สากุณิโก
ชาวประมง	เกวฎฐิโก มจฉพนุโ ซาลิโก
นักพนัน นักเลงสะกา	อกุชจตุโต ชุตการโ
คนเฝ้าประตู	ทวารปาโล
คนเฝ้ายาม	ยามิโก
คนเฝ้าร้าน	อาปณิโก
คนหาบหญ้า	ติณหารโก
โสเภณี	<u>คณิกิ</u> <u>เวลิยา</u> <u>เวลิ</u> <u>เวลิ</u> <i>หญิงแพศยา</i>
คนรับจ้าง	ภตโก
นักพูด นักปราศัย	กถิโก
นักเขียน	คณถการโ
กวี	กวิ กวี

ทูต	ทูต สาสนหโร
นักเทศก์	เทศโก
นักดนตรี	วาทโก
นักเล่นพิณ	เวณโก
นักร้อง	คายนโก
นักฟ้อน รำ เต้น	นโฏ นฏโก นตตโก
นักเล่นกล	อินทชาลโก
นักกีฬา	กีฬโก
กรรมกร คนใช้แรงงาน	กมมกร
วณิก	วณิก
ขอทาน	ยาจโก
คนค้ายขะ คนเตดอไม้?	ปุกกุโส
คนโกง คนหลอกลวง	วณจโก สโร
โจร ขโมย	โจโร เณ
นักเคมี	รสายนิโก
นักสำรวจ	ภูมิมานโก รชชุกาโก
คนชักล้าง	รชโก โรวโก
คนเฝ้าป่าช้า	สุสานโคปโก <u>สุสานโคปิกา</u>
คนเผาศพ สัปเหร่อ	ฉวาทาโก <u>ฉวาทาหิกา</u>
คนอยู่ในป่าช้า	โสสานโก

สัตว์ดิรัจฉาน

ดิรัจฉานา

(เป็น ปุ. หรือ อิต. เท่านั้น)

สัตว์สองเท้า	ทวิปโท <i>biped</i>
สัตว์สี่เท้า	จตุปโท <i>quadruped</i>
สัตว์เท้ามาก	พหุปโท
สัตว์เลี้ยง (ไว้ใช้งานหรือเป็นอาหาร) ปศุสัตว์	ปสุ ปสุโก <i>cattle</i>
ลูก ลูกสัตว์	ฉาโป ฉาปโก โปตโก <u>โปติกา</u> <i> cub, calf etc.</i>

สัตว์บก

สัตว์บก	ถลชา <i>terrestrial animal, land animal</i>
สิงโต ราชสีห์ สิงห์	สีโท <u>เกสรี</u> สีหราชชา มิคราชชา
เสือดาว เสือโคร่ง	อชินโน
เสือดาว เสือเหลือง	ทียปี <u>ทียปี</u> สทพุโล มิคาทโน อชินโน อชินี
เสือดาว	วิลารุ วิหารุ พพพุ วโก โคนิสาดโก

สัตว์ร้าย (เช่น เสือ)	วามมิโค สาปโท
ช้าง	หตถิ <u>หตถินิ</u> มาตงโค กรี กุณชโร นาโค <u>นาตี</u> คโซ วารโณ <u>กรณูกา</u>
ช้างหนุ่ม	ตรณหตถิ
ช้างแก่	ชินณหตถิ
ช้างน้อย ลูกช้าง	หตถิจฉาโป <i>elephant calf</i>
ช้างตกมัน	มตตหตถิ <i>musth elephant</i>
ช้างตัวประเสริฐ	วรวารโณ
ช้างสะเทิน (ช้างใกล้วัยหนุ่มสาว)	หตถิลลโก
ม้า	ตุโรโค อสโส วาโท
ม้าอาชาไนย	อาชานินโย อาชานะโย อาชณโย
ลา	คทรโก <u>คทรกี</u> ชโร
อูฐ	กรโก
เนื้อ กวาง ละมั่ง	มิโค สารงโค กุรงโค กุรงโค อชินโยนิ
แกะ แพะ	เมณโท เมณชโท เอฟโก <u>เอฟิกา</u> อวิ; อโซ <u>อชี</u> <u>อชา</u> วสโส
วัว โค	โค (ไม่เจาะจงว่าตัวผู้ตัวเมีย) โคน โคนาโว <u>คาวี</u> อุลโก พลิตาโท
(แม่)โคนม	<u>เฮนุ</u>
ลูกวัว	วจฉโน วจฉโก วจฉโตร <u>วจฉตรี</u>
ควาย กระบือ	มทิสโต มทิสโต ลุลาโย
กระบือบอด	อนธมทิสโต อนธมทิสโต
กระทิง	ควโล
แรด	คณชโก ชคควิสาโณ
หมี	อิกโก อจโณ
ลิง	มกโก <u>มกกุ</u> วานโร กปี
ลิงเสน	กปี
ชะนี	<u>โคนงคลี</u>
สุนัข หมา	สุนชโย <u>สุนชียี</u> โสโณ สา สาโน สาหุโร กุกุโร <u>กุกุรี</u>
ลูกสุนัข	กุกุโร <u>กุกุรี</u>
สุนัขจิ้งจอก	ลิลาล
สุนัขป่า หมาใน	วโก
สุนัขบ้า	อติสุโณ อลลโก
แมว	มชชารุ <u>มชชาริ</u> วิลารุ วิหารุ พิหารุ พพพุ พพพุโก

หมู	สุกร วราโห
หมูป่า	วราโห
กระต่าย	สัส เบลโก เฟลโก
กระรอก	กลนทโก
กระรอกบิน	กุลิโย
กระแต	กลนทโก
หนู	มุสิโก <u>มุสิกา</u> อุนทุโร
พังพอน	นกุล อริสไป มงกุโส <i>mongoose</i>

สัตว์เลื้อยคลาน

จระเข้	สุสุมาโร กุมภีโล
กิ้งก่า	กณทโก สรโฆ กณโฆ กณภูโก
จิ้งจก	ตุ๊กแก <u>สรพู</u> <u>ขรโคติกา</u>
เหี้ย	<u>โคธา</u>
เต่า	กจจไป กุมโม กุมมโก
งู	อหิ อูโรค อลคทโท สไป อาสิวิโส อชคโร ภูชโค สิริสไป สิริสไป
นาค (งูใหญ่)	นาโค นาคี
นาคราช	นาคราชา สไปราชา วาสุกี
ตะขาบ กิ้งกือ	<u>กณขลุกา</u>
ตะขาบ	สตปที
ไส้เดือน	คณทุปาโท <u>มหิตลา</u>
หอยโข่ง หอยนางรม	<u>สิปปี</u> <u>สิปปี</u> <u>สิปปีกา</u> <u>สุตติ</u>

สัตว์ปีก

นก	สกุณ <u>สกุณิกา</u> <u>สกุณิ</u> ปกซี วิหโค ทวิโซ
นกกระจอก	กามี
นกกระเรียน	<u>โกณจา</u>
นกยาง	ฟโก
นกยูง	โมโร มยุโร <u>มยุรี</u>
นกตะกรุม	<u>พลาภา</u>
นกนางเขน	องคเหตุโก
นกทูเหว่า	กุนาโล กุนาลโก โกกิโล ปุงโกกิโล ปรกโต โอกกจโร
นกพิราบ	กโปโต กกุโฆ ปาราวโต
นกเขา	อุกกุโส กุโร
นกเค้า	อูลูโก

นกไส้ นกมูลไถ	<u>ลฎักกา</u>
นกเป็ดน้ำ เป็ด	ขลขโน ขลขริโฆ การณทโว รวิหโส นทิจโร
นกกาน้ำ	กาทมิโพ กาพกณฐโก กาลหิโส กาพหิโส กาพกณฐโก กาพกณฐโก จงกาโร จงโกโร ทาตยูโท
นกแก้ว นกแขกเต้า	สุโก สุโว สุวโก กีโร
หงส์	หิโส
หงส์ขาว	ภสสโร
หงส์ ห่าน	กลกณโท เสตจจโท ภสสโร
ห่าน	ววกงโค
เหยี่ยว	เสน โกลโล ธงโก วยคชินโส
เหยี่ยวแดง	กงโก โลหปิฏฐู
เหยี่ยวนกเขา	สกุณคมี
เหยี่ยวดำ	กาพเวโย
แร้ง	คิขโฆ คทโธ คนโธ
ไก่	กุกกุโฆ <u>กุกกุฎิ</u> จรณาจูธ
ไก่ฟ้า	กุฬิโร <u>กิกิ</u>
ไก่เถื่อน ไก่ป่า	กุกกุโก
กา	กาโก <u>กาก็</u>
ค้างคาว	<u>ชตุกา</u> <u>อชินปตตา</u> <u>วคคฺลิ</u>

สัตว์น้ำ

โอทกา ชลชา	
ปลา	มจโจ ชลโซ วาริโซ ชลจโร มีโน
ปลากระเบน	มณทโก
ปลาไหล	<u>อมรา</u> ทุททุโก นพมีโน
กุ้ง	อิลจาโก आयตเนตโต

สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

(สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก)	
กบ	มณชูโก ทททุโร เกโก

แมลง

ปาดนกา insects	
แมลง	อุงกุณ
แมลงค่อมทอง	อินทโคปกา
แมลงงู	ฉปปโท

จิ้งหรีด	จิริ ฌลลิกา
ด้วง หนอน	กากรูโก
ตั๊กแตน	สลโ กปฏงโค
ผีเสื้อ มอธ	อธิปาตโก
หนอน	กิมิ ปุฟโว ปาณโก
กลุ่มหนอน	กิมิกุล
มด	<u>ปิปลลิกา</u> <u>กิปลลิกา</u>
ยุง ริน	มกโส สุกิมุโซ
เหา เล็น	<u>อุกา</u>
หมัด	อุปปาทโก

อวัยวะสัตว์

กระพองหัวข้าง	กุมโม
กีบเท้า	ซูโร
กีบม้า	ซูโร ซูร์ ตูรคซูโร อสสซูโร
กีบเท้าโค	<u>องคูลิ</u>
กรงเล็บ	<u>นขปณขรี</u>
ก้างปลา หนาม	<u>กณฏุก</u>
ขนดงู	โกโค
งาข้าง	ทนโต
งวงข้าง	<u>โสณทิ</u> (หตถิ) <u>โสณโท-ทา-ฑ</u>
ซากงู	<u>อหิกุณป</u>
ปีกนก	ปกโย <u>ปตต์</u> <u>ปิลข</u>
หนังสัตว์	<u>จมม</u> อชิน <u>อชิน</u>
หนังเสือ หนังเสือโคร่ง	<u>เวยคคข</u>
เขาสัตว์	วิสาโณ <u>สิงค</u>
หาง	กลาโป (หางที่เป็นพุ่ม ไม่มีเนื้อ เช่น หางม้า) <u>นงคูกุฐิ</u> (หางที่มีกระดูก เช่น หางวัว-ควาย)
มูลสัตว์ ขี้สัตว์	<u>ฉกณ</u>
มูลแพะ ขี้แพะ	<u>อชลณทิก</u> <u>ถณชทิกา</u>

ร่างกาย

ร่างกาย	กาโย เทโท <u>สรีร์</u> <u>วฟู</u>
กาย ตัว	<u>คตต</u>
ซากศพ	กุนโป-ป <u>กุนโป-ป</u> <u>ฉโว</u>
หนัง	ตโจ
หนัง หนังสัตว์	<u>จมม</u> <u>อชิน</u>

ผิว	<u>ฉวิ</u>
ขน	โลโม <u>โลม</u> (body) hair
ศีรษะ	<u>สิส</u> <u>มตถโก</u> head
ผม	เกโส (head) hair
หน้าผาก	นลาโณ <u>นลาโต</u> forehead
หน้า	<u>มุข</u> face
คิ้ว	ภมู <u>ภมูโก</u> <u>ภมูกา</u> eyebrow
ขนตา	<u>ปชุर्म</u> <u>ปมห</u> eyelash
นัยน์ตา	<u>จกขุ</u> <u>อกขิ</u> <u>เนตต์</u> <u>โลจน</u> <u>นยน์</u> eye
น้ำตา	<u>อสสุ</u> <u>อสสุขล</u> <u>อสสุธารา</u> <u>เนตตขล</u> tear
หู	กณโณ <u>โสต</u> ear
โคนหู กกหู	<u>กณณมุล</u> earmold
จมูก	<u>นาสา</u> <u>นาสิกกา</u> nose
โพรงจมูก	<u>นาสาปณาฬิ</u> sinus
หนวด	<u>มสสุ</u> mustache
ปาก	<u>มุข</u> mouth
ริมฝีปาก	<u>โอฏโฐ</u> lip
ช่องปาก	<u>มุขทวาร</u> oral cavity
ฟัน	<u>ทนโต</u> tooth/teeth
ลิ้น	<u>ชีวหา</u> tongue
น้ำลาย	<u>เซโพ</u> saliva
น้ำมูก	<u>สิงฆาณิกา</u> snot
เสม็ด เสมหะ	<u>เสมโท</u> <u>เสมห</u> sputum, phlegm
แก้ม	<u>กโปโล</u> cheek
คาง	<u>หนุ</u> <u>หนูกา</u> <u>จุกุก</u> chin
คอ	<u>กณโฐ</u> <u>คโล</u> <u>คิวา</u> neck
ก้านคอ หลอดเสียง	<u>คณนาฬิ</u> <u>คณนาโ</u> throat
อก	<u>อุโร</u> <u>อุริ</u> breast
รักแร้	<u>กจฉา</u> armpit
ปอด	<u>ปปผาส</u> lung
หัวใจ	<u>ททย</u> heart
แขน	<u>พาหุ</u> <u>พาหุ</u> <u>พาหา</u> <u>ภูโซ</u> arm
ศอก ข้อศอก	<u>กปโปโร</u> elbow
ท้อง	<u>คพโก</u> <u>กจฉิ</u> <u>กจฉิ</u> <u>อุทรี</u> belly
สะดือ	<u>นาภิ</u> <u>นาภิ</u> kidney navel
ไต	<u>วุก</u>

ตับ	<i>ยกนั liver</i>
พังผืด	<i>กิโลมกั fascia</i>
ม้าม๒	<i>ปัทกั spleen</i>
ดี	<i>ปิตตั gall</i>
ไส้ใหญ่	<i>อนตั large intestine</i>
ไส้เล็ก	<i>อนตคฺคณั small intestine</i>
อาหารใหม่	<i>อุทริยั undigested food in the stomach</i>
อาหารเก่า	<i>กรีสั excrement</i>
อุจจาระ	<i>อุจจาโร สรริวลลยโซ คุโธ คุณั มีหฺนั กรีสั feces</i>
ปัสสาวะ มูตร	<i>ปตสวาโว มุตตั urine</i>
เอว สะเอว	<i>องโก กฺกฺกั ...</i>
ตัก เอว	<i>องโก ...</i>
ตะโพก บั้นเอว	<i>โสณิ โสณิ waist</i>
หลัง	<i>ปิฏฐิ back</i>
มือ	<i>หตฺโถ hand</i>
ฝ่ามือ	<i>ปาณิ palm</i>
ข้อมือ	<i>มณิพนฺโธ wrist</i>
สันมือ	<i>กรโก ridge of hand</i>
กำมือ กำปั้น	<i>มุฏฐิ fist</i>
ประนมมือ	<i>อลฺขลล อลฺขลล อลฺขลล lifting of the folded hands as a token of reverence</i>
นิ้วมือ	<i>องคฺคฺคิ finger</i>
นิ้วชี้	<i>ตฺตฺตฺตฺนึ forefinger</i>
เล็บ	<i>นฺโซ นฺขั nail</i>
ขา ต้นขา โคนขา ขาอ่อน	<i>อูรู อูรูโก leg thigh</i>
ขาอ่อน	<i>สฺตถิ thigh</i>
เข่า	<i>ชนฺนุ ชนฺนุกั ชนฺนุ ชนฺนุกั ชนฺนุกา ชนฺนุกา knee</i>
แข้ง	<i>ชงฺฆา calf</i>
เท้า	<i>ปาโท ปาทั ปโท ปทั foot</i>
รอยเท้า	<i>ปทลลยโซ footprint footstep</i>
ลักษณะแห่งรอยเท้า	<i>ปทลลยชณั look of footprint</i>
เสียงเท้า(เดินไป)	<i>ปทสทโท footstep, walking noise</i>
ส้นเท้า	<i>ปณฺหิ ปณฺหิกกา heel</i>
เนื้อ	<i>มฺสั flesh</i>
กระดูก	<i>อณฺฐิ /อณฺฐิ ม. bone</i>

เยื่อในกระดูก	<i>อณฺฐิมิลฺลขั marrow</i>
เอ็น	<i>นฺหารู /นฺหารู ม. ligament</i>
เลือด	<i>โลหิตั blood</i>
หนอง	<i>ปุพฺโพ pus</i>
เหงื่อ	<i>เสโท sweat</i>
มันชั้น	<i>เมโท fat</i>
เปลวมัน	<i>วสา grease tallow</i>
ไขข้อ	<i>ลลิกา synovial fluid</i>
ฝี	<i>กณฺฑู abscess</i>
ลมหายใจ ปรามณ; ชีวิต	<i>ปาโณ breath; life</i>
จิตใจ	
จิต ใจ	<i>จิตตํ เจโต มโน มนั มานสั วิญญานั ทฬายั mind</i>
ต้นไม้	
ต้นไม้	<i>รุกฺโข ตรู tree</i>
ป่า	<i>วนั อรณฺญั forest</i>
ป่าทึบ ป่ารก ป่าช้า	<i>คฺคหฺนั คฺคหฺนั สณฺโฑ สณฺฑั ชฺฆา</i>
ดง	<i>อณฺวิ shrub</i>
พุ่มไม้ กอไม้	<i>คจฺจโณ bush ระหว่างพุ่มไม้ คจฺจณฺตรั</i>
ดอกไม้	<i>ปุพฺผั กุสุมฺมั flower</i>
ละอองดอกไม้ เกสร เกสรโร เกสรี่	<i>เกสร pollin</i>
ผลไม้	<i>ผลั fruit</i>
เมล็ด	<i>อณฺฐิ อณฺฐิกั ลิตถั ลิตถกั seed</i>
เมล็ดข้าว เมล็ดข้าวสุก	<i>ลิตถั ลิตถกั rice grains</i>
เมล็ด พืช หน่อ	<i>พีชั seed, shoots</i>
เมล็ดผักกาด	<i>สาสโป beet</i>
เมล็ดตาล	<i>ตาลณฺฐิกั</i>
เมล็ดงา	<i>ติลลั ติลลกั sesame seeds</i>
เมล็ดมะม่วง	<i>อมพณฺฐิ</i>
กิ่ง กิ่งไม้	<i>สาขา branch</i>
ใบ ใบไม้	<i>ปลาโส ปณฺณณั ปตตั leaf/leaves</i>
ราก รากไม้	<i>มุลลั ปาโท ภิธั ภิธัรึ พุณฺโฑ มุพฺพาลอ มุพฺพาลั root</i>
โคนไม้	<i>รุกฺขมุลลั the foot of a tree</i>
ไม้ ฟืน	<i>กณฺฐั ทารู firewood</i>
สะเก็ดไม้	<i>ชลลล scab</i>

ยาง	ขตุ <i>rubber</i>
ต้นโพธิ์	โพธิ โพธิรุกโข <i>bodhi tree</i>
ต้นไทร	นิโครธ <i>banyan</i>
ไทรย้อย	วโฏ <i>weeping banyan</i>
สะเดา	นิมโพ <i>neem</i>
ต้นมะม่วง	อมโพ อมพรุกโข <i>mango tree</i>
ผลมะม่วง	อมพ อมพผล <i>mango fruit</i>
ผลมะม่วงสุก	อมพปกัก <i>ripe mango</i>
ผลมะม่วงดิบ	อาม(ก)อมพ <i>unripe/green mango</i>
ต้นกล้วย	กทล กทล <i>banana tree</i>
ผลกล้วย	กทลผล <i>banana fruit</i>
ต้นขนุน	ปนโส <i>jackfruit</i>
ผลขนุน	ปนล <i>jackfruit</i>
ต้นพุทรา	ปทโร <i>jujube</i>
ผลพุทรา	ปทร <i>jujube fruit</i>
ไม้จี่ว	ลิมพลี ลิมพลี <i>Bombax ceiba L.</i>
ต้นหว่า	ขมพู ขมพู <i>java plum, jambolan</i>
ข้าวเปลือก	วิท <i>paddy</i>
ข้าวสาลี	สาลี <i>wheat</i>
ข้าวกล้า	สสล <i>rice seedlings</i>
ไม้ไผ่	เวหุ <i>bamboo</i>
อ้อย	อุจจ <i>cane</i>
ต้นไม้ใหญ่เจ้าป่า	วนบปติ (มหารุกโข) <i>big tree</i>
ดอกบัว	ปทโม ปทม กมล อุปล อุปล สโรช ปุณทริก <i>lotus</i>
ชบา	ขปา <i>hibiscus</i>
ต้นหมาม่วย	กจจ <i>nettles</i>
น้ำเต้า	ลาว <i>calabash</i>
เถาวัลย์	ลตา วิฐ <i>vine</i>
หญ้า	ติณ <i>grass</i>
มัน ผือก	มูโล มูโล มูล มูล <i>yam, taro</i>

ธรรมชาติ

โลก	โลโก
ปรโลก	โลกหน้า (ภพหน้า ชาติหน้า) ปรโลโก
ภาพ	ภโว ภวน

ภูมิ	ภูมิ
สวรรค์ เทวโลก	สคโค เทวโลก
นรก	นิรโย
นรกอเวจี	อวิจิ อวิจิ อวิจิ อวิจิ
ดาว	ตารา ตารา โชติ นภชตต์
ดาวหาง ดาวตก	จุมเกตุ
แผ่นดิน	ภู ภูมิ ภูรี ภูรี ปฐวี ปถวี ธรม จมา วสุธา วสุธา
พระอาทิตย์	อาทิจโจ สุริโย ทิวากโร ทินกโร ภาณู
พระจันทร์	จโนโท จันทิมา นภชตตราชา สสี
พื้น	ตล
พื้นใต้ดิน นาคพิภพ	ปาดาล
ฝั่ง	ตริ
ฝั่งนี้ ฝั่งใน ภายใน	โอริ
ฝั่งอื่น ฝั่งนอก ฝั่งโน้น	ปาร
เกาะ ทวีป	ทีโป
ภูเขา	ปพพโต คิริ
ภูเขาหินล้วน	เสโล
เขาพระสุเมรุ	ลิเนรุ
ชอกเขา	กนทโร กนทรา คพภร
เงื้อมเขา	ปพภาโร
ถ้ำ	คฺหา คฺหา คิริคฺหา คิริคฺหา คพภร
ดิน ดินร่วน	ปฺสุ ปฺสุโก
ดิน ดินเหนียว	มตติกา
เปลือกตม โคลน	กททโม จิกฺขลล
หิน ศิลา	ลิล อมโโก อสม ปาสาโน อุปล
แผ่นหิน	ปาสาโน
หินลับมีด	นิสโท
กรวด	วาลุกา
ทราย	อุรุ วาลุกา
ครึ่ง	ลาชา
ขี้ผึ้ง	ลิตถ ลิตถ
ธาตุ	ธาต
ฝุ่น ผง	จฺล จฺล จฺล จฺล ปฺสุ ปฺสุโก จฺณโน จฺณณ
กองฝุ่น	ปฺสูก
น้ำ	อุทก ชล วาริ อมพ อาโป

ธาตุน้ำ	<u>ฮาโปธาตุ</u>
ทะเล	ชลธิ สินธุ อดุณโว สาคโร สมุทโท มหาสมุทโท
ห้วงน้ำ น้ำท่วม	โอโฆ
บึง	วาปี ตลาโก ตพาโก
สระ	สโร <u>สร</u>
สระที่เกิดเอง	ชาตสสโร <u>ชาตสสร</u>
ลำธาร ธารน้ำ	ปทโร <u>ธารา</u> ; <u>กุนนที</u> <u>กุนที</u> (<u>แม่น้ำน้อย</u>)
แม่น้ำ	<u>นที</u>
แม่น้ำสินธุ	<u>สินธุ</u>
แม่น้ำสรภู	<u>สรภู</u>
ฝน	เทโว <u>วสส</u>
ฝน เม็ดฝน	<u>วฏฐิ</u>
กระแสน้ำ กระแสน้ำ	<u>โสต</u>
คลื่น	<u>อุมิ</u> <u>วีจิ</u>
สายฟ้า	อสนิ <u>อสนิ</u> <u>วิขชู</u> <u>วิขชุตตา</u>
ฟ้าผ่า	อสนิปาโต
ไฟ	ปาวโก อคคิ เตโซ ทโห รุมนเกตุ สนตาโป <u>ทหน-ณ</u>
ธาตุไฟ	<u>เตโซธาตุ</u>
ไฟป่า	ทวทาโห ทวทาโห
เปลวไฟ	<u>ขาลา</u> <u>ลิษา</u> <u>อจจิ</u>
ประกายไฟ	<u>วิบุลลิ่งค</u> <u>มุลลิ่งค</u>
ควัน ควันไฟ	จุม โธโม
เขม่า	<u>มสิ</u>
ลม	วาโย <u>วายุ</u>
อากาศ	อากาศ
หุลุม	<u>กาสุ</u>
ช่อง รู โพรง	<u>สุสิริ</u> <u>ฉิทท์</u>
แสงสว่าง รัศมี	โอภาโส อาโลโก ปทีโป <u>ปภา</u> <u>อภา</u> <u>นารา</u> <u>ริสิ</u> <u>รสมิ</u>
เสียง	สโร
เสียง ศัพท์	สทโท
เสียงก้อง	โฆโส
(เสียง)ไพเราะ	มจฺรุ มลฺชฺ มลฺชฺก (<u>คุณ.</u>)
กลิ่น	คนโร
รส	รโส
สังขาร	สงฺขาโร
ลม	วาโต

ลมตะวันออก	<u>ปุรตถิมวาโต</u>
ลมตะวันตก	<u>ปจฺฉิมวาโต</u>
ลมเหนือ	<u>อุตฺตรวาโต</u>
ลมใต้	<u>ทกฺขิณวาโต</u>
ลมมีธุลี	<u>สรชวาโต</u>
ลมไม่มีธุลี	<u>อรชวาโต</u>
ลมหนาว	<u>สีตวาโต</u>
ลมร้อน	<u>อุณฺหวาโต</u>
ลมพัดเบาๆ	<u>ปริตฺตวาโต</u>
ลมพัดแรง	<u>อหิมตฺตวาโต</u>

ทิศ

ทิศ ทิศใหญ่	<u>ทิสา</u> <u>โกโณ</u>
ทิศเหนือ ทิศอุดร ทิศเบื้องซ้าย	<u>อุตฺตรโร</u> <u>อุตฺตรา</u> <u>อุตฺตร</u> <u>อุตฺตรทิสา</u> <u>อุทฺธิจิ</u> <u>อุทฺธิจิ</u>
ทิศใต้ ทิศเบื้องขวา	<u>ทกฺขิณทิสา</u> <u>อปาจิ</u> <u>อปาจิ</u> <u>อวาจิ</u>
ทิศตะวันออก บูรพา ปราจัน	ทิศมีในเบื้องหน้า, บูรวิทศ <u>บูรวิทศ</u> <u>ปุริมทิสา</u> <u>ปุรตถิมทิสา</u> <u>ปุรตถา</u> มีในทิศตะวันออก <u>ปุรตถิม ค.</u>
ทิศเบื้องหน้า	<u>บุพฺพา</u> <u>บุพฺพทิสา</u> <u>ปาจิ</u> <u>ปาจัน</u> <u>ปาจัน</u>
มีในทิศตะวันออก	<u>ปาจัน</u> <u>ค.อคคิโกโณ</u> <u>อคคินิโกโณ</u> <u>อปรา</u>
ทิศตะวันตก	<u>ปตฺติจิ</u> <u>ปจฺฉิมา</u> <u>ปจฺฉิมทิสา</u> <u>ปจฺฉิมาทิสา</u>
ทิศเบื้องหลัง	<u>ปจฺฉา</u> <u>นิ.</u>
ทิศเฉียง ทิศน้อย	<u>อนุทิสา</u> ระหว่างทิศ มุม <u>วิทศ</u>
ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ	ทิศอีสาน <u>บุพฺพุตฺตรา</u> <u>บุพฺพุตฺตรทิสา</u> <u>อุตฺตรานุทิสา</u> <u>อิสาน</u>
ทิศตะวันออกเฉียงใต้	ทิศหรดี <u>หฺรติ</u> <u>อปรทกฺขิณา</u> <u>บุพฺพทกฺขิโณ</u> <u>บุพฺพทกฺขิม</u> <u>บุพฺพทกฺขิณาทิสา</u> <u>ทกฺขิณอนุทิส</u> <u>สา</u> <u>ทกฺขิณานุทิสา</u> ทิศอาคเนย์ <u>อาคณฺเอย</u>
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	ทิศพายัพ (<u>ส. วายวฺย</u>) <u>ปจฺฉิมานุทิสา</u> <u>ปจฺฉิมตฺตรา</u>
ทิศเบื้องบน	<u>อุปริมา</u> <u>อุตฺตรา</u> <u>อุคฺคโม</u> <u>อุคฺคมน</u>
ทิศมีในเบื้องต่ำ	ทิศเบื้องต่ำ <u>เหมฺฐิมิมา</u>
ทิศเบื้องล่าง, ทิศเบื้องต่ำ	<u>อธฺรา</u>

สถานที่

บ้าน เรือน	<u>เคห</u> <u>เคโห</u> <u>ฆร</u>
------------	----------------------------------

ที่อยู่	นิเวสน์ วรรณฐาน์ เวสโม
ที่อาศัย ที่พัก เรือน	อวารโส อชฌมาวโส
ที่พักกลางคืน	รตติฐาน์
ที่พักกลางวัน	ทิวาฐาน์
ที่พักกลางคืนและที่พักกลางวัน	รตติฐาน์ทิวาฐานานิ
(หมู่)บ้าน	คาโม คามโก (ก สกัถละ)
ประชุมแห่งบ้าน	คามโก
กฐิ กฐี	กฐิ
อาศรม อาศรมบท	อสสมโ อสสมปท
วัด	อวาโส อาราโม
วิหาร	วิหาโร
สวน	อาราโม อุทยาน
นา	เขตต์
เจดีย์ สตุป	เจดีย์ ฐโป
ยอด	ฐโป
ปราสาท	ปาสาโท พื้นปราสาท ปาสาทล
อาคาร	อ-อาคาโร อ-อาคาร; อคค (รูปย่อของ อาคาร)
ศาลา โรง	ศาลา
โรงเรียน	ปาฐาคาโร ปาฐศาลา สิปปศาลา
โรงพยาบาล	อาโรคยศาลา คิลานศาลา
ห้อง	คพโ โอรโก โอรก
ห้องเรียน	ปาฐคพโ
ห้องนอน	สยนคพโ
ห้องน้อย	โอรโก โอรก
ที่นอน	สยน์ เสน์ เสยยา
เตียง	มณโจ มณโจ
ที่นั่ง อาสนะ ผ้าปูนั่ง	อาสน์ นิสิน
ตั้ง	ปฐ
ตั้งน้อย	ปฐิกา
เก้าอี้	โกจจ
ที่อยู่อาศัย ที่นอนและที่นั่ง	เสนาสน์ เสยยาสน์ อุปสสย
ที่ ที่ตั้ง	ฐาน
โอกาส ที่ว่าง เวลาว่าง	โอกาโส
สถานที่สบาย/สำราญ/ผาสุก	ผาสุกฐาน์ ยถาผาสุกฐาน์ (ที่มีความสำราญอย่างไร)
โรงอุโบสถ อุโบสถ โบสถ์	อุโปสถคค อุโปสถาคาโร

โรงอาหาร หอฉัน	ภตคคค อุปฐานศาลา อาสนศาลา
โรงทาน	ทานคค
ที่บำรุง ที่อุปฐาก	อุปฐาน
ที่นิมนต์	นิมนตณฐาน
ที่มาดืมน้ำ	อาปานภูมิ
ซุ้มประตู	โกฐฐโก
โรงไฟ	อคคิสาลา
ศาลาเรือนไฟ	ชนตาพรสาลา
เรือนไฟ	ชนตาพร
ที่บำเรอไฟ ที่บูชาไฟ	อคคิปริจรณฐาน
กัปปิยกฐิ	กัปปิยกฐิ
ที่แอบที่ซ่อน(ตัว) ที่หลีกเร้น	เลน-ณ
ที่จ้งกรม	จ้งกโม จ้งกมฐาน
โรงจ้งกรม	จ้งกมนศาลา
บ่อน้ำ	อุทปาโน ปปา
ศาลาบ่อน้ำ	อุทปานศาลา
ศาลาที่พัก	วิสฺสมนศาลา
สระโบกขรณี	โปกขรณี
มณฑป	มณฑปโป มณฑป
สระ	สโร สร
ห้องน้ำ ห้องส้วม	วัจจกฐิ วัจจกฐิ
ป่าช้า สุสาน	สุสาน
ป่าช้า/สุสานฝังศพ	อามกสุสาน
ป่าช้า/สุสานเผาศพ	อาพาหน
ตะแลงแกง, สถานที่นำ(นักโทษ)มาฆ่า	อาฆาตน์
ระเบียง หน้ามุข	อาลินโท ปมุข ปริยาคาโร ปริยาคาร ปาฆณ
คอก	วโซ
คอกวัว	โคกุล คุฐฐ โคฐฐ
รัฐ แคว้น ประเทศ	รฐฐ วิชิต
ตำบล เมือง บ้านเมือง ประเทศถิ่น	ชนปโท
สถานที่ ประเทศ ถิ่นที่	เทโส ปเทโส
ที่ต่างถิ่น	วิทโส (ประเทศอันต่าง)
นิคม	นิคโม
เมือง	นคร -ธานี ปฐิ ปฐิ มณฺฑิโร มณฺฑิโร
เมืองใหญ่ มหานคร	ราชธานี อคฺคนคร metropolis
เทพนคร เมืองสวรรค์ เทวนคร	

เมืองอสุร	<u>อสุรปุรี</u>
ประตูเมือง	ซุ้มประตูเมือง <u>โคปุรี</u>
หมู่บ้าน	คาโม <i>village</i>
ที่ทำงานในหมู่บ้าน	<u>คามกมกรณฐาน</u>
ประเทศฝ่ายทิศใต้	เมืองแถบใต้ <u>ทกชินาปโต</u>
ประเทศชายแดน	<u>ปจจนต</u> <u>ปจจนติม</u> <u>ปจจนติมชนปโท</u>
ถนน ทาง	<u>มคโค</u> <u>ปโถ</u> <u>ปนโถ</u> <u>ปชโซ</u>
ตรอก ถนน ทางเดิน	<u>วีถิ</u> <u>รจฉา</u> <u>รถิกา</u> <u>วสิชา</u>
ถนนที่นายจ้างอยู่	<u>ภตทกวีถิ</u> (ถนนอันเป็นที่อยู่ของนายจ้าง)
ถนนต้น ตรอกต้น	<u>พยูโท</u>
ทางสามแยก	<u>สิงฆาฏกั</u>
คูเมือง	<u>ปรีชา</u>
ชิงช้า	<u>โทลา</u>
สะพาน	<u>เสตุ</u> <u>สงกมนั</u>
เขตแดน	<u>สีมา</u> <u>มริยาทา</u> <u>เวลา</u> <u>สีมนโต</u> <u>อนโต</u> <u>ปรีชนโต</u> <u>อนตรั</u>
รั้ว	<u>วติ</u> <u>วติกา</u> <u>ปากาโร</u> <u>ปรีกเซโป</u>
กำแพง	<u>ปากาโร</u> <u>วรโณ</u> <u>อุททาโป</u> <u>อุททาโม</u> <u>วติ</u> <u>ภิตติ</u> <u>อุปการิกา</u> <u>กุฑฑ</u>
ที่ใกล้	<u>มูลั</u>
ที่ใกล้ สำนัก	<u>สนดิกั</u>

นิบาตเกี่ยวกับที่-สถานที่

ในที่สูง	<u>อุจจัน</u>
ในเบื้องบน	<u>อุทธั</u> <u>อุปรี</u>
ในเบื้องต่ำ/ล่าง	<u>นิจัน</u> <u>อโธ</u>
ในภายใต้ ในข้างใต้ ข้างล่าง	<u>เทภูฐา</u>
ในฝั่งในนี้	<u>โอรั</u>
ในฝั่งนอกโน้น	<u>ปารั</u>
ในภายใน	<u>อนโต</u> <u>อชมตตั</u>
ในภายนอก	<u>ติโร</u> <u>พหิ</u> <u>พหิทธา</u> <u>พาทิรา</u> <u>พาทิรั</u>
ในที่ไกล	<u>อารา</u> <u>อารกา</u>
ในที่รอบๆ ในที่ใกล้ โดยรอบ	<u>สมนตา</u> <u>สมนตโต</u> <u>สามนตา</u> <u>ปรีโต</u>
ในโลกอื่น	<u>หุรั</u>
ในโลกหน้า	<u>เปจจ</u>
ริม ใกล้ ทั้งสองข้าง	<u>อภิตโต</u>

ข้างหน้า	<u>ปุโรโต</u> <u>ปุโรโต</u>
ข้างหลัง	<u>ปจฉโต</u> <u>ปิฏฐิตโต</u>
ในที่ข้างหน้า เฉพาะหน้า	<u>อภิตโต</u>
ในที่ต่อหน้า	<u>สมมุชา</u> <u>อาวิ</u> <u>อาวิ</u>
ในที่ลับหลัง	<u>ปรมมุชา</u> <u>ปรมมุขั</u>
ในที่ลับ	<u>รโห</u>
ในที่แจ้ง ที่แจ้ง	<u>อาวิ</u> <u>อาวิ</u>
ในระหว่าง	<u>อนตรา</u> <u>อนตเรน</u>
ในระหว่างแห่งต้นสาละคู่ ยมกศาลานั	<u>อนตเรน</u>
ในระหว่างกรุงราชคฤห์กับเมืองนาลันทา	<u>อนตรา</u> <u>จ</u> <u>ราชคหั</u> <u>อนตรา</u> <u>จ</u> <u>นาพนหั</u>
ในระหว่างนครและวิหาร	<u>นครสส</u> <u>จ</u> <u>วิหารสส</u> <u>จ</u> <u>อนตรา</u>
ในระหว่างแห่ง(หมู่)บ้าน	<u>คามนตเร</u>
ในระหว่างแห่งบริษัท ๔	<u>จตุปรีสนตเร</u>
ในระหว่างแห่งพวกเธอ	<u>ตุมหากั</u> <u>อนตเร</u>
ในระหว่างแห่งมหาชน	<u>มหาชนสส</u> <u>อนตเร</u>
ในระหว่างแห่งผ้าเหล่านั้น	<u>เตสั</u> <u>วตถานั</u> <u>อนตเร</u>
ในระหว่างแห่งภิกษุสงฆ์เป็นอันมาก	<u>มหาภิกษุสงฆ์สส</u> <u>อนตเร</u>
ระหว่างแห่งพระรัศมีมีวรัณณะ ๖	<u>ฉพพณณรัสินั</u> <u>อนตเร</u>
ในระหว่างแห่งโคผู้คือเหล่าพระชีนาสพ	<u>ชีนาสวอุสถานั</u> <u>อนตเร</u>
ระหว่างแห่ง(หมู่)บ้าน	<u>คามนตริ</u>
ต่อมา ถัดมา หลังจากนั้น	<u>อนนตริ</u>
ไม่มี(อะไรคั่นใน)ระหว่าง ลำดับ	<u>อนนตเร</u>
ในแนวขวาง	<u>ติริยั</u>
ณ ส่วนข้างหนึ่ง	<u>เอกมนตั</u>
ในส่วนเดียว ร่วมกัน เป็นอันเดียวกัน	<u>เอกชมณั</u>
จนถึงพรหมโลก	<u>ยาว</u> <u>พุทธมโลกา</u>

อื่นๆ

ในที่(เดิม)ของตน	<u>สภฐานเ</u> <u>ยถฐานเ</u>
ในที่ที่เราออกไป	<u>มยา</u> <u>วุตตฐานเ</u> <u>คตคตฐานเ</u>
ในฐานะอันเลิศ	<u>อคคฐานเ</u>
ในที่ท่ามกลาง	<u>มชฌิมฐานเ</u> (ในที่ที่มีในท่ามกลาง)
ในท่ามกลางหมู่บ้าน	<u>คามมชฌเ</u> (ในท่ามกลางแห่งหมู่บ้าน) <u>#เคหมชฌเ</u> <u>วิหารมชฌเ</u>
ในฐานะอันไม่พึงรักษา	<u>อรกชิตพพฐานเ</u>

ในที่เป็นที่อยู่ ในที่อยู่	วสนภูฐาน
ในที่ที่ตนนั่ง อดตโน	นิสินนภูฐาน
ในที่แห่งเท้า	ปาทภูฐาน
ในที่ตอน	ถลภูฐาน
ในที่ลุ่ม	นินนภูฐาน
ในที่แห่งตนบังเกิดแล้วๆ	นิพพตตนิพพตตภูฐาน
ในที่ควรหัวเราะ	หสิตพภูฐาน หสนติ
ในที่ใกล้	อาสนนภูฐาน
ในที่เดียวกัน	เอกภูฐาน วสนตา
ในที่ตามที่ชอบใจ	ยถารุจิตภูฐาน
ในฐานะแห่งพี่สาว	เชฏฐีตภูฐาน
ในฐานะแห่งอัครมเหสี	อคคมหสิภูฐาน #มาตภูฐาน, อาจริยภูฐาน
สมาส	
(ภายในเมือง	อนโตนครี, นครสส อนโต, อนโตปุรี
(ภายในปราสาท	อนโตปราสาท
(ภายในวิหาร	อนโตวิหารี, วิหารสส อนโต
(ภายในอเวจี	อนโตอเวจี
(ภายนอกเมือง	พหिनครี
(ภายนอกหมู่บ้าน	พหิคามิ
(ภายนอกม่าน	พหิสานิ(ย)
(ภายนอกภูเขา	ติโรพพต
(ภายนอกกำแพง	ติโรปาการิ
(ภายนอกฝา(เรือน)	ติโรกุกุฑิ
(เบื้อง)บนปราสาท	อุปริปราสาท
(เบื้อง)บนเตียง	อุปริมณจ
(ภายใต้)เตียง	เหมฐฐามณจ
(ภายใต้)ปราสาท	เหมฐฐาปราสาท
ระหว่างทาง	อนตรามคค
ระหว่างถนน	อนตรวีถิ(ย)
ระหว่างบ้าน	อนตรขริ
ใกล้เมือง	อุปนครี
ใกล้แม่น้ำคงคา	อนคคจค อุคคจค
ใกล้ป่า	อนุนน
ตามฝั่ง	อนุตริ
หลังรถ	อนุรถ

ในที่ใกล้เท้า แทบเท้า	ปาทมูล
ยาน พาหะ	
รถ	รโถ
รถม้า	อสรโรถ
ยาน	ยานิ
พาหะ	วาหนิ
ยนต์ เครื่องกลไก	ยนต์
เกวียน	สกภู
เรือ	นาวา โปโต
อาหาร	
ข้าว	อนนุ cooked rice
ข้าวและน้ำ	อนนพานิ rice and water
ข้าวสุก	โธทโน cooked rice
ข้าวสวย ภัต	ภตติ cooked rice
ข้าวปายาส (ระคนด้วยน้ำนม) (ชีร)ปายาส	
ข้าวปายาสมีน้ำน้อย	นิรูกกปายาส rice milk
ก้อนข้าวปายาส	ปายาสปิณโท a lump of rice
แกง ชุป	สุโป soup
กับข้าว	พยุณชนิ dishes, things eaten with rice
บิณฑบาต	ปิณฑปาโต food offering to a monk
ขนม	บูโว บูโป sweets candy
ขนมสด	กุมมาโส
ขนมแห้ง ข้าวตุ	สตตุ
มื้ออาหาร	อาหาโร ภตติ meal
อาหารเช้า	ปาตราโส breakfast
อาหารเที่ยง	มขณนตีกาโส? lunch
อาหารเย็น	สายมาโส dinner
อาหาร ของกิน	ภกโข ภกขิ ภกขา
ภิกษา (อาหารได้จากกรขอ)	ภิกขา alms (given to Buddhist monks)
เนื้อ	มสิ meat
เนื้อหมู	สุกรมสิ pork
(เนื้อ)ปลา	มจโจ fish (meat)
เนื้อและปลา	มจจมสิ fish and meat

เนื้อเหี้ย	โครมัส <i>water-monitor meat</i>
เนื้ออร่อย	มธุรมัส <i>delicious meat</i>
เนื้อที่เหลือ	เสสมัส <i>leftover meat</i>
เนื้อที่เก็บไว้	ฐูปิมัส <i>kept meat</i>
เนื้อเดน	วิฆาส (มีส) วิฆาโส (อาหาไร) <i>remains of food, scraps</i>
เนื้อเดนสิงโต	สีหวิฆาส
เนื้อเดนเสือ(โคร่ง)	พยคฆวิฆาส
เนื้อเดนเสือเหลือง	ทีปวิฆาส
เนื้อเดนเสือดาว	ตฺรจฉวิฆาส
เนื้อเดนสุนัขป่า	โกกวิฆาส

ปลาสด	อลลมจโจ อามมจโจ <i>fresh fish</i>
ปลาดิบ	อามมจโจ <i>raw fish</i>
ปลาแห้ง	สุกขมจโจ <i>dried fish</i>
ปลาร้า ปลาจ่อม	ปุตมจโจ <i>pickled fish</i>
ปลาเค็ม	โลณมจโจ <i>salted fish</i>
ปลาย่าง ปลาเผา	องคารปกกมจโจ <i>grilled fish</i>

ผลไม้	ผล (ขมพุผล กทลิลผล อมพ/อมพผล) <i>fruit</i>
ผลไม้ต่างๆ	นานาผลานิ <i>various fruits</i>

ข้าวปลายกรรียน	ปลายข้าว กาณฆก กาณฆิก <i>broken rice, broken-milled rice</i>
ปลายข้าว มีน้ำส้ม(น้ำผักดอง)เป็นที่สอง, ปลายข้าว กับน้ำผักดอง	'กาณฆก พิลงคหุติย' (ข้าวปลายกรรียน มีน้ำส้ม(น้ำผักดอง)เป็นที่สอง) <i>broken rice and pickled vegetables</i>

ของควรเคี้ยว	ขาทนีย ขซข ขซขก <i>food fit to be chewed; snack</i>
ของควรบริโภค	โกขนีย โกขข <i>food fit to be eaten</i>
ของควรเคี้ยวควรบริโภค	ขาทนียโกขนีย ขซขโกขข <i>food fit to be chewed or eaten</i>

น้ำ เครื่องดื่ม

น้ำ (ทั่วไป)	อุทก <i>water</i>
น้ำดื่ม (น้ำเปล่า)	ปานีย <i>drinking water</i>
น้ำ(เครื่อง)ดื่ม เครื่องดื่ม ปานะ	ปาน ปานก (soft) <i>drink</i>
อัญฐาน	อญฐปาน <i>8 types of juices</i>
น้ำมะม่วง	อมพปาน อมพปานก <i>mango juice</i>
น้ำพุทรา	มธุกปาน <i>Indian-jujube juice</i>

(น้ำ)กาแฟ	กาฬิปาน <i>coffee</i>
น้ำอ้อย น้ำตาล น้ำอ้อยงบ	ผาณิต คูป โคโพ <i>cane juice, sugar</i>

ยากู อาหารเหลว	ยากู <i>gruel</i>
----------------	--------------------------

ยากูแข็ง	โกขขยากู (ยากูที่เข้มข้นกว่าปกติ เช่นข้าวต้ม จัดเป็นโกขนะ)
----------	---

น้ำผึ้ง	มธุ <i>honey</i>
---------	-------------------------

สุรา เหล้า น้ำเมา	สุรา มซข ; เมรย (ยังไม่ได้กลั่น) <i>liquor alcohol whisky wine</i>
-------------------	---

หิวข้าว	ฉาต
---------	------------

กระหายน้ำ หิวน้ำ	ปิปาลิต
------------------	----------------

ผ้า อารรณ์

วตถารณานิ

สร้อย/กำไล/มือ/เท้า	กำไล วลย <i>bangle</i>
---------------------	-------------------------------

กำไลมือ	เกยรู <i>bangle for arm</i>
---------	------------------------------------

กำไลเท้า	นุปุโร <i>bangle for feet</i>
----------	--------------------------------------

รัดประคด เข็มขัด	กายพนธ <i>belt</i>
------------------	---------------------------

ผ้าห่ม(ขนสัตว์ กั้นหนาว)	กมพล <i>blanket</i>
--------------------------	----------------------------

กำไลมือ	วลย กฏก <i>bracelet</i>
---------	--------------------------------

ผ้าฝ้ายแบบหนามักมีสีขาวไม่มีลาย	กปปาลิก <i>calico</i>
---------------------------------	------------------------------

ดอกไม้บนศีรษะ เทริด มงกุฎดอกไม้	เสขโร <i>chaplet</i>
---------------------------------	-----------------------------

ผ้า	วตถ ทูลส <i>cloth</i>
-----	-------------------------------------

ผ้าอาบน้ำ	อุทกสาฎิก <i>cloth for bathing</i>
-----------	---

ผ้าฝ้าย	โฆม <i>fiber cloth</i>
---------	-------------------------------

ผ้าขนสัตว์	กมพล <i>woolen cloth</i>
------------	---------------------------------

ผ้าไหม	อหต (ผ้าอันอะไรๆ ไม่ขจัดแล้ว)
--------	--------------------------------------

เสื่อ เสื่อคลุม	สาฎิก
-----------------	--------------

เครื่องประดับคอ	คิเวย <i>collar</i>
-----------------	----------------------------

	จุมณณ <i>crest-gem</i>
--	-------------------------------

มงกุฎ	กิริฎ <i>crown</i>
-------	---------------------------

diadem	อุณทิส มงกุฎ รัดเกล้า พระราชอำนาจ พระฐานันดรศักดิ์
--------	---

ต่างหู	กุนุทล <i>ear-ring</i>
--------	-------------------------------

	มาลา <i>garland</i>
--	----------------------------

เครื่องนุ่งห่ม	สาฎก <i>garment</i>
----------------	----------------------------

สบง อันตราวาสก	อนตราวาสโก <i>inner garment</i>
----------------	--

ผ้าถุง	นิวาสน <i>lower garment</i>
--------	------------------------------------

จีวร	อุตตราสงค์ ผ้าห่ม ปารุชนี (สำหรับห่มด้านบนลงมา) <i>upper garment</i>
รัดเอว	กฏีพณัน <i>girdle</i>
รัดสะโพก	เมขลา <i>girdle of a woman</i>
ผ้าเช็ดหน้า	หตตปุณณ <i>handkerchief</i>
หมวก	สีสาวรณ นาฬิกาปโต <i>hat</i>
ชายผ้า	ทสา ทุสสนโต <i>hem (of a garment.)</i> จกจโก overcoat ทิมกจโก
สร้อยคอ	หาโร คิวารณ <i>necklace</i>
<i>ointment fragrant</i>	วิเลปนี
น้ำหอม ของหอม	สุคนโธ <i>perfume</i>
การอบ(กลิ่น)	วาสน <i>perfuming</i>
เข็ม	สลาภา <i>pin</i>
rag	นนตก
แหวน	องคฺลิมุททา <i>ring</i>
แหวนตรา	มุททิกา <i>signet ring</i>
รองเท้า	ปาทุ ปาทุกา <i>shoe</i>
รองเท้าแตะ?	อุปาหน <i>sandals</i>
scent	คนธสาโร
ผ้าไหม	โกเสยย์ <i>silk</i>
smoking pipe	ฐมเนตต์
สบู่	นหานีย <i>soap</i>
สร้อยไข่มุก	มุตตาวล <i>string of pearls</i>
ผงอาบน้ำ?	วาสจุนณ <i>toilet powder</i>
<i>toilet box</i>	วาสกรณโฆ
ผ้าเช็ดหน้า?	มุขปุณชน <i>towel</i>
ผ้าโพกหัว	สีสเวฐน <i>turban</i>
ร่ม	ฉตต <i>umbrella</i>
veil	มุขวารณ
ไม้เท้า(คนแก่)	กตตรยภูฐ <i>walking stick</i>
นาฬิกา	โหราโลจน <i>watch</i>

บ้าน ส่วนประกอบ อุปกรณ์

ยุง ฉาง	โกฏฐ <i>barn</i>
ซุ้ม/ห้องอาบน้ำ	นทานโกฏฐโก <i>bathing closet</i>
คาน	ตุลา <i>beam</i>

ห้องนอน	สยนิฆร์ <i>bedroom</i>
แผ่นกระดาน	ผลโก <i>board</i>
ลิ่ม กลอน	อคคล <i>bolt</i>
อิฐ	จยนิภูฐกา <i>brick</i>
ซีเมนต์	กาฬจุนณ <i>cement compound</i> องคณ
ห้องอาหาร	โภชนสาลา <i>dining-room</i>
ประตู	ทวาร <i>door</i>
ประตูเลื่อน ประตูบ้าน	เคททวาร
กรอบประตู	ทวารพาหา <i>door-frame</i>
drawing-room	ปฏิกกมน
eaves	นิมพ
โรงรถ	รถสาลา <i>garage</i>
ซุ้มประตู ประตูใหญ่?	ทวารโกฏฐโก <i>gate</i>
	กุฎโล <i>granary</i>
โรง, ห้องโถง	สาลา <i>hall</i>
เตา เตาไฟ	อุทธร <i>hearth</i>
บานพับ	ทวาราวภูฏโก <i>hinge</i>
ห้องชั้นใน	โอวารโก <i>inner room</i>
กุญแจ	กุญจิกา ตาไฟ <i>key</i>
รูกุญแจ	กุญจิกาวีวี <i>keyhole</i>
ห้องน้ำ	วจจกฏ <i>lavatory</i>
ปูนขาว	เสตจุนณ <i>lime</i>
	จยนาเลโป <i>mortar (ส่วนผสมของปูนขาวหรือซีเมนต์กับทรายและน้ำ; โบกปูน)</i>
เสา	ถมโก <i>pillar</i>
เรือนยอด อาคารที่มีหลังคาเป็นยอดแหลม	ภูฏาคาโร ภูฏาคาร <i>pinnacle</i>
ไม้กลอนหลังคา ไม้จันทัน	โคปานล <i>rafter</i>
หลังคา	ฉทน <i>roof</i>
ห้อง	คพโก <i>room</i>
โรงม้า	อสสสาลา <i>stable</i>
บันได	โสปาโน โสปาโน <i>stair</i>
โรงเก็บของ	อุทโทลิต <i>store</i>
terrace	เวทิกา
verandah	อาลินโท
ธรณีประตู	อุมมาโร <i>threshold</i>

ท่อนไม้	<u>กฏฐ์</u> ทารุ timber
top-plate	ปกขปาโส
พื้นชั้นบน?	<u>ปาสาทล</u> upper floor
ฝา	<u>ภิตติ</u> wall
wall-plate	สงฆาโณ
หน้าต่าง	<u>วาทปาน</u> window
บานหน้าต่าง	<u>กวางภู</u> window shutter
หน้าต่างที่มีมุข	<u>สีหปขโร</u> window with a balcony
อาคารผู้หญิง	<u>อิถาคาร</u> โอรโรโธ women's apartments

สิ่งของ

ทรัพย์สมบัติ	<u>ธน์</u> โภโค <u>สมปตติ</u> วิภโว <u>สาปเตยย์</u> <u>กฏุมพ์</u> <u>กฏุมพ์</u> <u>ทพพ์</u>
เงิน	<u>หิรณญ์</u>
เงินตรา	<u>รูปีย์</u> <u>กหาปณ</u>

สิ่งของภายในบ้าน

เคหสถาน

เถ้า	<u>ฉาริกา</u> ash
ตะกร้า	<u>ปิฏก</u> basket
ถุง	<u>ปสิพพะโก</u> bag
เตียง	<u>มณโจ</u> <u>มณโจโก</u> bed
ผ้าคลุมเตียง	<u>มณจตุธณ</u> bedsheet
เศษผ้า ผ้าขี้ริ้ว ผ้าเก่า	<u>ปิไลติกา</u> <u>ปิไลติกาขณฑ</u> rag, dust cloth
ม้านั่ง	<u>นิสีทณผลโก</u> bench
หีบหมาก กล่องหมาก	<u>ตมพุลเปหา</u> betel server
ขวด นาฬิกา	<u>นาฬิกา</u>
หีบ กล่อง	<u>มณขุสา</u> <u>ขร</u> box
ไม้กวาด	<u>สมมขขนิ</u> broom
แปรง	<u>วาลณขุโปโก</u> brush
พรม	<u>โกชโว</u> carpet rug
เก้าอี้	<u>ปีฐ</u> chair
ถ่าน	<u>องคาโร</u> charcoal
	<u>นาฬิ</u> corn-measure
บัลลังก์	<u>ปลลงโก</u> couch
ถ้วย	<u>จสโก</u> cup
โต๊ะเขียนหนังสือ	<u>เลขณผลโก-ก</u> desk, writing table

จาน	<u>ถาติ</u> dish
เก้าอี้นั่งเล่น	<u>อาสนุทิ</u> easy chair
ไฟ	<u>อคคิ</u> fire
วัตถุที่กำลังติดไฟ	<u>อลาฑ</u> firebrand
	fire-place <u>อุทธณ</u>
ไม้ฟืน	<u>ทารุ อินธณ</u> firewood
เครื่องเรือนไม้	<u>ทารุภณฑ</u> furniture
ขวดแก้ว	<u>กาจตุมโป</u> glass-bottle
เครื่องแก้ว	<u>กาจภณฑ</u> glassware
กระเป่าถือ	<u>ปจฉิ</u> hand-basket
กระเป่าถือ	<u>ปสิพพะโก</u> purse
ตุ่ม	<u>อรณขโร</u> jar (big)
เหยือก	<u>กฏนทิกา</u> jug
มีด	<u>สตุถ</u> <u>ฉุริกา</u> knife
ทัพพี	<u>ทพทิ</u> ladle
โคมไฟ	<u>ปทีโป</u> lamp
ไส้ตะเกียง	<u>ทีปวภูฏิ</u> lamp wick
ถุงหนัง	<u>ภสตา</u> <u>ภสตรา</u> leathern bag
ฝา	<u>ปิธาน</u> lid
ฝาหม้อ	<u>สราโว</u> lid for a pot
เสื่อ	<u>กิลยโซ</u> mat
กระจกเงา	<u>อาทาโส</u> mirror
mortar	<u>อุทุทขโล</u>
มุ้ง	<u>มกसारณ</u> mosquito net
เข็ม	<u>สุฉิ</u> needle
สาก	<u>มุสโล</u> pestle
หมอน	<u>พิมโพทณ</u> pillow
ปลอกหมอน	<u>ฉิมิลิกา</u> pillow case
จาน (กินข้าว)	<u>กัโส</u> plate (to eat from)
หม้อ	<u>จาฏิ</u> pot
ที่รองหม้อ	<u>จุมพฏก</u> potstand
เก้าอี้หวาย	<u>ภททปีฐ</u> rattan chair
เชือก	<u>รขขู</u> rope
ตาชั่ง	<u>ตุลา</u> scales
กรรไกร	<u>กตตริกา</u> scissors
ที่นั่ง	<u>อาสน</u> seat

จักรเย็บผ้า	สิพพณนตฺ <i>sewing machine</i>
ตะแกรง	ปิฏฐจาลิกา <i>sieve</i>
กระโถนบัววน้ำลาย	เขลมลลโก <i>spittoon</i>
ช้อน ทักพี	กฏจจุ <i>spoon ladle</i>
หินบด, หินลับมีด	นิสโท <i>whetstone, grinding stone</i>
ลูกหินบด	นิสทโปโต-ตโก
โต๊ะกินข้าว	โภชนผลกํ <i>dining table</i>
สายหนัง	วรดตา <i>thong</i>
ด้าย	สุตตํ ตนตุ <i>thread</i>
ถาดสัมฤทธิ์ (สำริด)	กัสาธาโร <i>bronze tray</i>
ถาด	ปาติ <i>tray</i>
ถาดทองคำ	สุวรรณปาติ <i>golden tray</i>
ภาชนะ	ภาชนํ <i>vessel</i>
ภาชนะดิน	อามตติกํ <i>clay vessel</i>
ภาชนะสัมฤทธิ์ (สำริด)	กัสภาชนํ <i>bronze vessel</i>
หม้อน้ำ	ขโณ <i>water-pot</i>
กระด้ง	สุบโป <i>winnowing basket</i>

สิ่งก่อสร้าง บริหาร สิ่งต่างๆ ในวัด

สมณปริกขารานิ

หอนั่ง ทานศาลา	ทานศาลา <i>alms hall</i>
แท่นบูชา ที่บูชา	ปูชาสนํ <i>altar shrine</i>
ธรรมาสน์	ธมฺมาสนํ <i>pulpit</i>
หอรระฆัง	ขณฺฎาตมโก <i>belfry</i>
ระฆัง	ขณฺฎา <i>bell</i>
ต้นโพธิ์	โพธิรุกโข <i>bo-tree</i>
บาตร	ปตโต <i>bowl</i>
ที่กรองน้ำ	ปริสฺสวานํ <i>water-strainer</i>
จีวร	จีวรํ กาสาวํ <i>yellow robe</i>
ภิกษุ	ภิกขุ <i>Buddhist monk</i>
ธรรมทูต	ธมฺมทูโต <i>missionary</i>
สามเณร	สามเณโร <i>novice</i>
	devotee ภตฺติมา
	chapter house สีมาฆริ
	devotion สทุธา
	doctrine ธมฺโม

	elderly monk เถโร
	enlightened one พุทธโธ
ไม่มีศรัทธา	อสสทฺธ (คุณ.) <i>faithless</i>
พระพุทธรูป	ปฎิมา <i>image</i>
เรือนพระพุทธรูป	ปฎิมาฆริ <i>image house</i>
ห้องสมุด	โปตถกาลโย <i>library</i>
วัด	วิหาโร อาราโม <i>monastery</i>
โรงธรรม ธรรมศาลา	ธมฺมศาลา <i>preaching hall</i>
ธรรมสภา	ธมฺมสภา
เจดีย์	เจตีย์ <i>pagoda</i>
ลานโพธิ์	โพธิองคณํ <i>platform around a bo-tree</i>
ลานเจดีย์	เจตียงคณํ <i>platform around a pagoda</i>
กระท่อม	ปณฺณศาลา <i>monks' quarters</i>
นักเทศก์	เทศโก <i>preacher</i>
การแสดงธรรม	เทศนา <i>preaching</i>
หนังสือธรรมะ	ธมฺมโปตถโก <i>dhamma book</i>
ตลับ ผอบ บรรจุพระธาตุ	ธาตฺถกรณฺโฑ-ขํ <i>relic casket</i>

รัตนชาติ แร่ธาตุ

รัตนขณิขานิ gems and minerals

แก้ว	รัตนํ <i>jewels, precious stones, gems, gemstone</i>
มณี แก้วมณี	มณิ <i>jewels, precious stones, gems, gemstone</i>
แก้วผลึก (แก้วหินสีขาวสลัว)	ผลิกโก <i>milky quartz, crystal glass</i>
เพชร	วชิริ <i>diamond</i>
เพชรตาแมว	เวฬุริยํ <i>cat's-eye</i>
แก้วประพาฬ	ปวาลํ <i>coral</i>
ทับทิม	โลหิตงโก <i>ruby</i>
นิล มรกต	อินทนีโล <i>sapphire</i>
มรกต	มรกตํ <i>emerald</i>
บุษราคัม	มุสฺสราโค <i>topaz</i>
	<i>lapis lazuli</i> นีลมณิ
มุก	มุตฺตา <i>pearl</i>
ทอง ทองคำ	สุวณฺณํ จารุ ชาตฺรุปี กาณฺจนํ กนกํ <i>gold</i>
เงิน	สขณฺุ <i>รขตํ</i> <i>silver</i>
แร่เงินแร่ทอง	รุปียํ
ทองแดง	ตมฺพํ ตามฺพํ <i>copper</i>

ดีบุก	ดีบุก <i>tin</i>
ตะกั่ว	ดีบุก <i>lead</i>
ทองเหลือง	<u>รีรี</u> อารณู <i>brass</i>
สำริด	ก๊โธ <i>bronze</i>
เหล็ก	อโย <i>กาลายส์</i> <i>iron</i>
ตะกั่วดำ, กราไฟต์	<u>อพภก</u> <i>plumbago, graphite</i>
ปรอท	ปารโท <i>quicksilver</i>

โลกธาตุ จักรวาล

โลกธาตุ จักรวาล	<u>โลกธาตุ</u> จุกควาโล-ส์ จุกควาไฟ-ห์
โลก	โลโก <i>world earth</i>
เมฆ	วลาหโก เมฆ <i>cloud</i>
เมฆฝน	วลาหโก <i>nimbus, rain cloud</i>
เย็น หนาว	สีต <i>cold</i>
ความร้อน	<u>อุณห</u> <i>heat</i>
พระจันทร์	จโนโท <i>moon</i>
ดาวเคราะห์	<u>คหตารา</u> <i>planet</i>
ดาวหาง	ฐุมเกตุ <i>comet</i>
กลุ่มดาว	<u>นภขตต์</u> <i>constellation</i>
อุกกาบาต	อุกกาปาโต <i>meteor</i>
การขึ้นของพระอาทิตย์	<u>สุริโยทโย</u> <i>rising of the sun</i>
การขึ้นของพระจันทร์	<u>จโนโทโย</u> <i>rising of the moon</i>
สุริยุคราส	<u>สุริยคคาโท</u> <i>eclipse of the sun</i>
จันทรคราส	<u>จันทคคาโท</u> <i>eclipse of the moon</i>
ไฟ	อคคิ <i>fire</i>
สวรรค์ เทวโลก	เทวโลโก <u>สคโค</u> <i>heaven</i>
นรก	นโรโย <i>hell</i>
น้ำ	<u>ชล</u> <u>อุทก</u> <i>water</i>
ลูกเห็บ	<u>กรกา</u> <i>hail</i>
ฝนลูกเห็บ	<u>กรกาสส์</u> <i>hail-storm, sleet</i>
น้ำค้าง	<u>อุสสาโว</u> <u>ตุหิณี</u> <i>dew</i>
หิมะ น้ำแข็ง	<u>หิม</u> <i>ice</i>
หิมะ	<u>ตุหิณี</u> <i>snow</i>
พายุหิมะ	<u>หิมปาโต</u> <i>snow storm, blizzard</i>
ลม	วาโต <u>วายุ</u> <i>wind</i>
พายุ	<u>พหลวายุ</u> <u>จณทวาโต</u> <i>wind</i>

แสงสว่าง	อาโลโก <i>light</i>
แสงจันทร์	<u>จันทิกา</u> (<u>อาภา</u>) <i>moonbeams</i>
ความมืด	<u>อนธกาโร</u> <i>darkness</i>
ฝน	เทโว <u>วสโส</u> <u>วสส์</u> <i>rain</i>
รุ้ง	<u>อินทธนู</u> <i>rainbow</i>
การหมุนรอบ	<u>ปริพภมณ</u> <i>rotation</i>
ท้องฟ้า	อากาโส <u>นภ</u> <i>sky</i>
สายฟ้า	<u>วิขขุ</u> <i>lightning</i>
ฟ้าร้อง	<u>ถนิต</u> <i>thunder</i>
สายฟ้า	<u>อสนิ</u> <i>thunder bolt</i>
ราศีจักร	<u>ราศีจุกก</u> <i>zodiac</i>

โลก แผ่นดิน

<u>ปฐวี</u> <u>ปถวี</u>	the earth
	antarctic zone <u>วินตโก</u>
	arctic zone <u>กรวีโก</u>
ถ้ำ	<u>คห</u> <i>cave</i>
ทวีป	<u>มหาทีโป</u> <i>continent</i>
ประเทศ	<u>รฐฐ</u> <i>country</i>
ที่กั้นดาร	<u>กนตาร</u> <i>desert</i>
ฝุ่น	<u>ฐฐ</u> <i>dust</i>
อาณาจักร	<u>อิธิรัช</u> <i>empire</i>
นา	<u>เขตต์</u> <i>field</i>
ป่า	<u>วน</u> <u>อรณญ</u> <i>forest</i>
สวน	<u>อาราโม</u> <u>อุยยาน</u> <i>garden</i>
กรวด	<u>สภขรา</u> <i>gravel</i>
แผ่นดิน	<u>ฐมิ</u> <i>ground</i> <u>ถาล</u> <i>land</i>
เกาะ	<u>ทีโป</u> <i>island</i>
	kingdom <u>รัชช</u>
	market town <u>นิคโม</u>
เหมือง	<u>อากโร</u> <i>mine</i>
ภูเขา	<u>ปพพโต</u> <i>mountain</i>
ยอดเขา	<u>คิริสิขร</u> <i>mountain peak</i>
โคลน ตม	<u>ปงโก</u> <u>กสล์</u> <i>mud</i>
ขั้วโลกเหนือ	<u>สุทสโน</u> <i>north pole,</i>
	<u>อิสรโร</u> <i>north temperate zone</i>

ทาง	มคโค <i>path</i>
เหว	ปปาโต <i>precipice</i>
จังหวัด	ปเทโส <i>province</i>
อำเภอ	อุปเทโส <i>sub province</i>
	ขงคโค <i>rugged land</i>
ที่ดอน	ถลลฐฐาน, ถลล (ฐฐาน)
ที่ลุ่ม	นินนฐฐาน, นินน (ฐฐาน)
หิน	เสโล <i>rock</i>
ทราย	ลิกตา วาลิกา <i>sand</i>
ที่ตั้งบ้านเรือน	ขรวตฤ <i>site for a building</i>
ดิน	มตติกา <i>soil</i>
ขั้วโลกใต้	ออสถกณโณ <i>south pole</i>
	เนมินธโร <i>south temperate zone</i>
หิน	ลิสลา ปาสาโณ <i>stone</i>
หนอง	อนุโป <i>swamp</i>
	सानุ <i>table-land</i>
หุบเขา	อุบจจกา <i>valley</i>

ที่เก็บน้ำ และทางน้ำ

ขลาสยา ขลมคคา *water deposits and water-ways*

ฝั่ง	เวลา <i>shore</i>
ฝั่ง	กุลล ตีร์ <i>bank</i>
ฝั่งนอก ฝั่งไกล	ปาร์ <i>further bank</i>
ฝั่งใน ฝั่งใกล้	โอรี <i>near bank</i>
ท่าเรือ	ติตถ์ <i>ferry</i>
ท่าอาบน้ำ	นทานติตถ์ <i>bathing place</i>
เรือ	นาวา <i>ship</i>
เรือ	โทณิ นาวา <i>boat</i>
เรือเล็ก	โปโต <i>ship's boat</i>
เรือใบ	ลการนาวา <i>yacht</i>
เรือดำน้ำ	อนโตทกนาวา <i>submarine</i>
เรือรบ	ยุทธนาวา <i>man-of-war</i>
เรือพ่อค้า	วานิขนาวา <i>merchant vessel</i>
แพ	อุหุมโป <i>raft</i>
	ขลมาติกา <i>canal</i>
	ขุททกโทณิ <i>canoe</i>

	นิชณโร <i>cascade</i>
กัปตันเรือ	นियามโก <i>captain of a ship</i>
คนเดินเรือ กะลาสี	นาวิกโก <i>sailor</i>
ช่างประจำเรือ	ยนติโก <i>engineer of a ship</i>
ปลา	มิโน <i>fish</i>
เบ็ด	พลิส <i>fishhook</i>
หอยสังข์	สงโข <i>conch</i>
หอยโข่ง หอยนางรม	ลิสปิกกา <i>oyster</i>
สาหร่าย	เสวาโล <i>vallisneria</i>
ลมเวรัมมะ	เวรมกวาโต <i>cyclone</i>
	อนุกูลวาโต <i>favorable wind</i>
	วิรุทรวาโต <i>opposite wind</i>
การเดินทางสมุทร	สมุททคมนิ <i>voyage</i>
	ปริขา <i>drain</i>
ไซ ลอบ	กุมินิ <i>fish trap</i>
อวน ตาข่าย	ชาล <i>net</i>
เสาเรือ	กูโปโก <i>mast</i>
ไม้พาย	อริตถ์ <i>oar</i>
หางเสือเรือ	โคณูวิโส <i>rudder</i>
ใบเรือ	ลกาโร <i>sail</i>
	pilot กณณธโร
น้ำเค็ม	ชาโรทก <i>salt water</i>
ถังเก็บน้ำ หนองน้ำ	วาปี ขลาสโย <i>tank</i>
บ่อน้ำ	กูโป <i>well</i>
บ่อหิน	โลณติ <i>rocky pool</i>
น้ำพุ	ขลปลโว <i>spring</i>
สระบัว	อมพุขินิ <i>lotus pond</i>
สระบัว	โปกขรณิ <i>pond</i>
สระน้ำ บ่อ	โสพโก <i>pool</i>
น้ำท่วม	โอโย <i>flood</i>
น้ำท่วมใหญ่	มโโฮโย <i>great flood</i>
ทะเลสาบ	โลณิ <i>lagoon</i> หนองน้ำ; อ่างเกลือ
ทะเลสาบ	สโร ตหาโก <i>lake</i> ปลลลล <i>small lake</i>
สมุทร มหาสมุทร	สมุทโท สาคโร <i>ocean</i>
แม่น้ำ	นที <i>river</i>
ปากแม่น้ำ	นทีมุข <i>mouth of a river</i>

สายน้ำ	ชลธารา <i>torrent</i>
ทางระบายน้ำ	ชลนิกโม <i>sluice</i>
ลำธาร แม่น้ำน้อย	กุนนที <i>stream</i>
น้ำวน	อวภูโฆ <i>whirl pool</i>
น้ำตก	นิขมโร <i>water-fall</i>
คลื่น	อุมิ <i>ตรงโค</i> <i>wave</i>
คลื่น คลื่นใหญ่	กลโลโล <i>billow</i>
หยดน้ำ	เดโว <i>water drop</i>
ฟองน้ำ	พุพพลุ <i>พุพพลุก</i> <i>bubble</i>
ฟองน้ำ	เฟณ <i>foam</i>

การปกครอง

การปกครอง	(ราช)पाल <i>government</i>
	อริราชา <i>emperor</i> อริราชินี <i>empress</i>
	นรปติ <i>king</i>
	ราชินี <i>queen</i>
	ราชทูโต <i>envoy</i>
อุปราช	อูปราชา <i>viceroi</i>
ยุพราช	ยุวรราชา <i>crown prince</i>
เสนาบดี	เสนาปติ <i>general</i>
พลม้า	อัสเสนา <i>cavalry</i>
มนตรี	มนตรี <i>councilor</i>
	สจิว <i>privy councilor</i>
มหอมาตย์	มหามจโจ <i>prime minister</i>
	อกษทสสามจโจ <i>lord chancellor</i>
	ทิสปติ <i>government agent of a province</i>
	มณฑลิสสร <i>governor of a province</i>
	มหาเลขกามจโจ <i>secretary of state</i>
อัครเสนาบดี	อคคเสนาปติ <i>head of the army</i>
	การการปติ <i>head of the prisons</i>
	กมมิกามจโจ <i>head of the public work</i>
วีรบุรุษ นักรบใหญ่ วีโร	มหาโยโร <i>hero</i>
	ชนปโทชโก <i>sheriff</i>
นักรบ	ยุทรภโฆ <i>soldier</i>
จารบุรุษ สายลับ	จารปุโรโส <i>spy</i>
บัลลังก์	สิทาสน <i>throne</i>

เสนา กองทัพ กองทหาร	อณโก อณิก <i>battalion</i>
กองทัพ	ยุทเสนา <i>army</i>
พลช้าง	หตติเสนา <i>army consisting of elephants</i>
ทัพพันธมิตร	มิตตเสนา <i>ally</i>
ทัพข้าศึก	สตตเสนา <i>hostile army</i>
	เสนาวุโย <i>array of troops</i>
	สนนทธา <i>(ค.) armored</i>
อาวุธยุทธรภัณฑ์	ยุทโรปรณานิ <i>ammunition</i>
เกราะ เสื้อเกราะ	กวโจ สนนาโห <i>armor</i>
คันธนู	ธนู <i>bow</i>
ลูกศร	สโร กณโท <i>arrow</i>
สายธนู	ชียา <i>string of a bow</i>
ผู้ยิงธนู	ธนุทธาโร <i>archer</i>
ขวานรบ	กฐาริ <i>battle axe</i>
ดาบ	ขคโค อลิ <i>sword</i>
นักดาบ	ขคครโร <i>swordsman</i>
อาวุธ	อาวุธ อายุธ <i>weapon</i>
หอก	เหติ <i>spear</i>
ปืนใหญ่	นาหियตเสนา <i>artillery</i>
ธง ธงแผ่นผ้า	ปตกา <i>banner</i>
การรบ	ยุท <i>battle</i>
สนามรบ	ยุทภูมิ <i>battle field</i>
	fighting ยุชมน
	bayonet มหาอุริกา
	body-guard อณิกภูโร
	camp ชนธาวาโร
	cannon มหาอคคินาฬิ
	chamberlain สิริสยนपालโก
	constable ราชภโฆ
	consul ราชานุยุตโต
	dagger อุริกา
	victory ชโย
	defeat ปราชโย
เครื่องราชกกุธภัณฑ์	ราชกกุธกณทานิ <i>emblems of royalty</i>
	infantry ปทาติ
	killing หนน

kingdom	ราชย์ วิชิต์
king's command	ราชอาณาจักร
sword-bearer	อลิศคาหโก
อมจโจ	minister
อชฌาปนามจโจ	minister of education
โสขยามจโจ	minister of health
นาวิกเสนา	navy
เสตจจตุต	parasol
สาม์	peace
punishment	ทณโฑ; การณา
ถารุ	handle of a sword
สกรลาโป	quiver
ทามริโก	rebel
ปจโจสกกนั	retreat
กโร พาลี	revenue
อคคินาหี	rifle
ราชกีย ค.	royal
พระราชลัญจกร	ราชมุททา royal seal
ฝักดาบ	โกสิ sheath
การแทง ยิง	วิชฌนั shooting
การยึด	อวโรธนั siege
ความรุนแรง	พลกโร หโร violence
การรบ สงคราม	ยุทธ์ สงคาโม war
เสียงกู่ร้องในทำสงคราม	ยุทธโฆโส war cry
รถสงคราม	ยุทธโร war chariot
ความแตกแยก	เภาโท disunion
พาหนะต่างๆ	
วาหนานี vehicles	
เครื่องบิน	วโยมยานั airplane
	axle อกโข
	bridle มุขารานั
รถ	รโถ carriage
เกวียน	สโก cart
รถม้า	อสรโร chariot
ตัวรถม้า	รถปลขโร chariot body

อาน?รถม้า	รถตโร chariot rug
แอก?รถม้า	จโร chariot pole
คนขับรถม้า	สารถิ charioteer
คนขับ	ปาชิตา driver
คนขี่ช้าง ความรู้ช้าง	หตถาโรโห driver of an elephant
อานช้าง	หตถตโร elephant rug
ขอสับช้าง	องกุโส hook to quieten elephant
เอาขอสับช้าง	ตุตุต pike to guide an elephant
เครื่องประดับช้าง	หตถิกปปโน trappings for an elephant
	วรูโถ fender of a carriage
	ชวโน fleet horse
ม้าอาชาไนย	อาชานีโย horse of good breed
ม้าสินธพ	สินธโว horse born in sindh
อานม้า	อสรตโร horse rug
เครื่องประดับม้า	อสรกปปโน horse trappings
กีบม้า	ชุรารวณั horse shoe
ม้าไม่ได้ฝึก ม้าป่า?	ขลุงโก untrained horse
ม้าฝึกดี	วินิตสโส well-trained horse
	อกขคคกิโล linch pin
	สิวิกา litter
รถยนต์	สยวณูโก motor car
จักรยานยนต์	วิชชุกกยัค motor cycle
ม้าป่า อัศดร	อสรตโร mule
	นาภิ nave (of a wheel)
เชือกสนตะพาย	กุสา nose rope เชือกที่รัดจมูกม้ากับบังเหียน
	โทลา palanquin
	จกุกยัค push-cycle
	ธุมรโถ railway train
	รถรมิ reins
	หตถวณูโก rickshaw
	เนมิ rim (of a wheel)
	อสรกจฉา saddle
	มุสสรโถ state carriage
	วิชชุรโถ tram car
	จกุก wheel
	กสา whip

ยุค yoke

เครื่องเขียน การพิมพ์

ลัทธิภณทานิ มุททาปน stationery and printing

ไวท์บอร์ด	เสตผลโก
กระดานดำ	ภาพผลโก
หนังสือ	โปตลก โปตลก ปณณ
การรวบรวม(เรียบเรียง)	สงคณหน สงกลน
การแต่ง ประพันธ์	วณณโยชนา
ผู้แต่ง ประพันธ์	วณณโยชโก
โต๊ะเขียนหนังสือ	เลขณผลโก desk
การแก้ไขตำรา	คณณโสธนา editing
ซองจดหมาย	สาสนาวรณ envelope
ปากกาหมึกซึม	นาฬเลขณี
หมึก(เขียนหนังสือ)	เลขณกลโณ
แท่นหมึก	กชชลาธาโร
จดหมาย	ปณณ เลขณ; สาสน
ตัวหนังสือ อักษร	อกษร
เส้น	ปนติ रेखा
เส้นตรง	อุชुरेखा
ประพันธ์โคลงกลอน	ปชชพนุโร
หนังสือพิมพ์	ปวตติปตติ
กระดาษบันทึกข้อความ	สาสนปตติ
ไวยาธ	तालपण्ण
หน้า	पिण्णु
กระดาษ	कागजपण्ण
ปากกา	लेखनी
ปลายปากกา	लेखनीमुख
ที่เสียบปากกา	लेखनीथारो
ดินสอ	अपण्णलेखनी
ไม้บรรทัด	उचुरेखโก
	कालिकसंगको periodical
โคลงกลอน	कवण्ण पचु
ผู้พิมพ์	मुठ्ठापण्ण
การพิมพ์	मुठ्ठापण्ण
เครื่องพิมพ์	मुठ्ठायण्ण

ใบแก้คำผิด	โธธยาปณณ corrigenda
ผู้แก้คำผิด ผู้ตรวจปรุฟ	วณณโสธโก proofreader
การเขียน	लिखं लिपि writing
ผู้เขียน เสมียน	लेखको clerk
ตราประทับ	मुठ्ठा
ครั้ง	चटु
ลายเซ็น	हठठठठठठठ
กระดานชนวน	लिलापठठठठ
ดินสอชนวน	लिलालेखनी tablet

เครื่องมือ

อายุโรปรณานิ tools and implements

ของมีคม มีด ฯลฯ	वालि
ทั้ง (ดีเหล็ก)	अठठठठठठठ
เหล็กปลายแหลม เหล็กหมาด เหล็กเงาะ เหล็กแหลม สว่าน เข็ม	
	आरा awl
ขวาน	धरसु ax
-ภาชนวิกติสำหรับคนนมให้เป็น เนย	ककठठठठठठठ bellows เครื่องสูบลม
การเจาะ	विण्णिविचण्णณ drill
การทำลาย	गिण्णठठठठठठठठ demolition destruction
	carpenter's line ภาพสठठठठठठठ
สิ่ว	निखाण्ण chisel
เขียง	ठठठठठठठठ chopping
ชะแลง	खण्णठठठठठठठठ crow-bar
เข้าหลอม	मुठ्ठा crucible
การตัด	घिण्णठठठठठठठठ cutting
การขุด	खण्णठठठठठठठठ digging
ตะไบ	लोठठठठठठठठ file
ฆ้อน	गुण्ण hammer
โซ่	अयोठठठठठठठठ iron chain
เครื่องทอผ้า	वेण्णो loom
	mallet गण्णठठठठठठठठ ठठठठठठठठ ไม้ตีคสิ ค้อนไม้
	mammotty गुठठठठठठठठ
	mowing लायण्ण เครื่องตัดหญ้า
ตะปู	आणि nail
คานไม้ สำหรับหาบของ	काख pingo

สาแหรก	ลิงกา <i>pingo basket</i>
อีเต้อ	แงงโก <i>pick-axe</i>
ปากคืบ คีมปากนกแก้ว แหนบ	สนทนาโส <i>pincers</i>
คันไถ	นงคัล
การไถ	กสน์ <i>ploughing</i>
ใบไถ	ผาโล <i>ploughshare</i>
งอนไถ	นงคัลลีสา <i>pole of a plough</i>
ลูกดิ่ง ลูกตุ้ม	โอลมพโก <i>plummet</i>
มีดโกน	ซุร <i>razor</i>
เลื่อ	กกโจ <i>saw</i>
กระสวย	ตสโร <i>shuttle</i>
เคียว	ทาตต์ <i>sickle</i>
ค้อนขนาดใหญ่มาก	มหาภูง <i>sledgehammer</i>
การผ่า	ผาลน <i>วิทารณ</i> <i>splitting</i>
เกรียง	กรณ <i>trowel</i>
คีมจับ	กฏฐปีฟโก <i>vice</i>
การทอ	วายน <i>weaving</i>
หินลับมีด	นิกโส <i>whetstone</i>
ส่วาน	อาราหตโล <i>wimble</i>

เวลา

กาล เวลา	กาโล <u>เวลา</u> <i>time</i>
อดีต	อตีโต (<i>กาโล</i>) <i>past</i>
ปัจจุบัน	ปจจุปนโน (<i>กาโล</i>) <i>present</i>
อนาคต	อนาคโต (<i>กาโล</i>) <i>future</i>
วัน	ทิวโส ทิวส์; ตีถิ ตีถิ วันทางจันทร์คติ; อโห อห
วันเพ็ญ	วันพระจันทร์เต็มดวง ปณณม <i>fullmoon day</i> ๑๔ คำ จพุทธสมิ จาตุททสี-สี (ตีถิ) ๑๕ คำ ปณจทสี-สี ปณณรสี-สี (ตีถิ) <i>The 14th/15th day of the half month, day of full/new moon</i>
วัน ๑ คำ, วันแรกของปีกษ, วันปาฏิบพ	ปาฏิบโท ปาฏิปททิวโส
วันอุโบสถ	อุโปสโต อุโปสททิวโส อุโปสททิน <i>fast day</i>
เพียง/แค่วันเดียว	เอกทิวสมตต์ <i>just one day</i> (<i>สิ้นกาล</i>) มีวันหนึ่งเป็นประมาณ
เพียง/แค่วันนี้วันเดียว	อชเชกทิวสมตต์ <i>just today</i> (<i>สิ้นกาล</i>) มีวันหนึ่งเป็นประมาณ ในวันนี้
วัน(หรือ)สองวัน	เอกาท ทวิท, เอกาททวิท <i>a day or two</i>

สองสามวัน	กติปาท ทวิททิท <i>a few days</i>
๗ วัน, สัปดาห์	สตุตาท <i>week</i>
วันอาทิตย์	รวิวาร อาทิจจวาร <i>Sunday</i>
วันจันทร์	จันทวาร <i>Monday</i>
วันอังคาร	กชวาร <i>Tuesday</i>
วันพุธ	พชวาร <i>Wednesday</i>
วันพฤหัสบดี	คชวาร <i>Thursday</i>
วันศุกร์	สชวาร <i>Friday</i>
วันเสาร์	สนิวาร <i>Saturday</i>
เดือน	มาโส <i>month</i>
กึ่งเดือน ครึ่งเดือน ปีกษ อทตมาโส อทตมาโส ปกโช	fortnight <i>biweekly</i>
ประมาณ ๑ เดือน มาสมตต	
สามเดือน ไตรมาส	เตมาส (<i>ตทิต</i>)
ปี	สัจจโร สัจจรร สรโท วสโส วสส์ <i>year</i>
ฤดู	อุตุ อุตุ <i>season</i>
ฤดูร้อน	คิมหาโน <i>summer summertime</i>
ฤดูฝน	วสทาน วสโส วสส์ <i>rainy season</i>
ฤดูหนาว	เหมนโต <i>winter</i>
ฤดูใบไม้ร่วง	สรโท <i>autumn fall</i>
ฤดูใบไม้ผลิ	วสนโต <i>spring springtime</i>
พุทธันดร	พุทธันดร (<i>ระยะเวลาระหว่างพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งกับอีกพระองค์หนึ่ง</i>)
กัป กัลป์	กปโป (<i>กำหนดอายุของโลก; กำหนดอายุของสัตว์ =อายุกัป เช่น ๑๐๐ ปี</i>)
เวลากลางวัน ภาคกลางวัน	ทิวา ทิวสภาค <i>day</i>
เวลากลางคืน ภาคกลางคืน	รตติ รตติภาค <i>night</i>
เวลาใกล้รุ่ง เข้าตรู่ เข้ามีด	ปจจุโส ปจจุสโส ปจจุสสมโย ปจจุสสสมโย <i>early morning</i>
อรุณ	อรุณ อรุณโทโย <i>dawn</i>
เวลาเช้า	ปุพพณโท ปุพพณทสมโย ; ปาโต ปาด <i>forenoon</i>
เวลาสาย	อุสสุโร อุสสุโร (<i>กาลมีพระอาทิตย์ในเบื้องบน</i>)
เวลาเที่ยงวัน	มชณนโท มชณนติโก <i>midday noon</i>
เวลาบ่าย	อปรณโท <i>afternoon</i>
เวลาเย็น	สาโย

เวลาเย็นนัก ตึกนัก อติสಾಯ
พลบค่ำ สมนธกาโร ปโทโส วิกาโล
เที่ยงคืน นิสฺสํโก อทฺตมรตฺโต <u>อทฺตมรตฺตา</u> <u>อทฺตมรตฺติ</u> <i>อทฺตมรตฺตํ midnight</i>
ปฐมยาม ปฐมยาม
มัชฌิมยาม มัชฌิมยาม
ปัจฉิมยาม ปัจฉิมยาม
เวลาวิกาล วิกาโล

ในวัน

ในวันวาน เมื่อวาน หฺยโย yesterday
ในวันขึ้น เมื่อวานขึ้น ปรหฺยโย ปเร day before yesterday
ในวันนี้ อชฺช สชฺช today
ในวันพรุ่งนี้ เสว สุเว <u>อปรชฺช</u> tomorrow
ในวันมะรืน <u>ปรสุเว</u> day after tomorrow
ในวันรุ่งขึ้น ในวันต่อมา ในวันถัดไป (ของวันที่กล่าวถึง) ปุณทิวเส <i>next day</i>
เช้าตรู่วันรุ่งขึ้น “ ปุณทิวเส <u>ปาโตว</u>” (early) the next morning
ในวันอื่น ปรชฺช other day
ในวันอื่นอีก อปรชฺช other day
ในวันหนึ่ง เอกทิวสํ <u>เอกทา</u> one day, on a certain day
ในวันนั้น ตสฺมี ทิวเส, ตํทิวสํ on that day
ในวันอุโบสถนั้น ตทหุโปสเส (ตํ-อห-อุโปสเส)
ในวันเดียวกันนั้น ตํทิวสเมว on the same day
ในวันที่ ๗ สตตเม ทิวเส on seventh day
ในวันที่ ๗ จากวันนี้ อิโต สตตเม ทิวเส seven days from now

ในขณะ ในสมัย

ในขณะนั้น ตสฺมี ขณ, ตํขณํ <u>สชฺช</u>
ในขณะนั้นที่เดียว ตํขณญญิว ตํขณเวยว
ในขณะทีคิดทีเดียว จินตติทฺทขณเวยว
ในสมัยนั้น ตสฺมี สมเย, เตน สมเยน, ตํ สมยํ
ในสมัยหนึ่ง เอกสฺมี สมเย, เอเกน สมเยน, เอกํ สมยํ
ในปีนี้ อิมสฺมี สํวจฺจเร

ในเวลา ในกาล

ในเวลา(กลาง)วัน **ทิวา**

ในเวลา(กลาง)คืน รตฺติยา รตฺติยํ รตฺตํ
ในเวลาเช้า <u>ปาโต</u> ปุพฺพณฺเฑ ปุพฺพณฺหสมเย
ในเวลาเช้าตรู่ <u>ปาโตว</u>
ในเวลาอรุณ ในเวลาอรุณรุ่ง อรุणे อรุณคฺคมนาเล
ในเวลาใกล้รุ่ง ปจฺจุสกาลे ปจฺจุสสมเย
ในเวลาเที่ยงวัน เที่ยงวัน มขฺมณฺเฑ มขฺมนตฺเทก มขฺมนตฺกสมเย
ในเวลาบ่าย อปรณฺเฑ
ในเวลาเย็น <u>สาย</u> สายณฺเฑ สายณฺหสมเย
ในเวลาเย็นนัก ตึกนัก <u>อติสาย</u>
ในเวลาพลบค่ำ สมนฺธกาเร ปโทเส วิกาเล
ในกาลนี้ เดียวนี้ <u>อิทานิ</u> <u>เอตฺรหิ</u> <u>สมปติ</u> <u>อรุณา</u>
ในกาลก่อน <u>ปุพฺเพ</u> <u>ปุเร</u> <u>ปุรา</u> <u>ภูตปุพฺพ</u>
ในกาลภายหลัง <u>ปจฺฉา</u> อปรภาเค
ในกาลชั่วครู่ มุหุตฺตํ
ในกาลชั่วครู่สั้น ตํมุหุตฺตํ
ในกาลอันสมควร กาลํ กลลํ
ในกาลใด เมื่อใด <u>ยथा</u> (ไม่ใช่คำถาม)
ในกาลนั้น เมื่อนั้น <u>ตथा</u> <u>อถ</u>
ในกาลนั้น ครั้งนั้น <u>อถ</u> ครั้งนั้นแล “<u>อถ โข</u>” ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง, ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง อถเอกทิวสํ
ในกาลไร เมื่อไร <u>กथा</u>
ในกาลหนึ่ง บางครั้ง บางที <u>เอกทา</u>
ในกาลทั้งปวง ในกาลทุกเมื่อ <u>สพฺพथा</u> <u>สทา</u> always
ในกาลไหนๆ บางคราว บางครั้ง “<u>กथाจि</u> <u>กรหจि</u>” (ใช้คู่กัน ยกเว้นในคาถา) <u>กฺทาจนํ</u>
ในเวลา(ที่เขา)ตายแล้ว มตฺกाले (ในกาล แห่งเขา ตายแล้ว) — อดีต
ในเวลา(กำลัง)จะตาย ในเวลาใกล้ตาย มรณฺกาลे (ในกาลเป็นที่ตาย แห่งเขา) — ปัจจุบัน
ในเวลาอน สยณฺกาลे (ในกาลเป็นที่นอน แห่งเขา)
ในเวลาไป คมนาเล (ในกาลเป็นที่ไป แห่งเขา)
ในกาลที่พระเถระเข้าไปในระหว่างพุ่มไม้แล้วออกมา เถรสฺส คจฺจนฺตรํ ปวิสิตฺวา นิทฺทมนฺกาลे (ในกาลเป็นที่ เข้าไปแล้ว ในระหว่างแห่งพุ่มไม้ ออกมา แห่งพระเถระ)
ในเวลาที่มาสู่ที่ใกล้ตน อตฺตโน สฺนตฺกํ อาคตฺกาลे (ในกาล แห่งเขา มาแล้ว สู่ที่ใกล้ แห่งตน)
ในตอนแก่ มหลลกฺกาลे (ในกาล แห่งตน เป็นคนแก่)

ในตอนเด็ก	ตรุณกาล
ในตอนหนุ่ม	ทหรกกาล
ในเวลาเป็นสุนัข	สุนขกาล (ในกาล แห่งเขา เป็นสุนัข)
ในเวลาอายุ ๑๖ ปี	โสฬสวสฏกาล (ในกาล แห่งตน เป็นผู้มีกาลฝน ๑๖)
ในกาลสิ้นอายุ	อายุหปรโยसान (ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งอายุ)
ในเวลาอยากจะกิน	ภุชชิตุกามกาล (ในกาล แห่งตน เป็นผู้ใคร่เพื่ออันกิน)
(ใน)สมัยพระพุทธเจ้ากัสสปะ	กสสปพุทธกาล (ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ)
แบบบาทมูลของพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ	กสสปพุทธสส ปาทมูล (แม้ไม่มีคำเกี่ยวกับเวลา แต่ก็มีนัยถึงกาลเวลา =สมัยพระพุทธเจ้ากัสสปะ)
ในเวลาปวารณาจำพรรษาแล้ว	ปวาเรตวา วุตถวสฏกาล
ในเวลาทำทุกกรกิริยา	ทุกกรการิกกาล
ในเวลามีภิกษาหาได้ยาก	ทุพภิกขกาล ทุพภิกข (กาล) (ในกาลมีภิกษาอันหาได้โดยยาก)
ในอัตภาพที่ ๓ จากอัตภาพนี้, ในชาติที่ ๓ จากชาตินี้	อิโต ตติเย อตตภาเว (ในอัตภาพที่ ๓ จากอัตภาพนี้)
ในที่สุดแห่งแสนกัปจากกัปนี้, (นับถอยหลัง/ย้อนหลังไปแสนกัป)	อิโต ((กท)กปปีโต) สตสทสสทกปมตถเก (ในที่สุดแห่ง กัปแสนหนึ่ง/กัปมีแสนเป็นประมาณ แต่กัปทุกกัปนี้)
ในร้อยอัตภาพ/ชาติ	อตตภาวสเส ตเถว มโต (ในร้อยแห่งอัตภาพ)
(ในเวลา)ก่อน(แห่ง)ภัตต ก่อนอาหาร	ปุเรภตต
(ในเวลา)ภายหลัง(แห่ง)ภัตต ภายหลังอาหาร	ปจจภตต
ภายในฤดูฝน ภายในพรรษา	อนโตวสส
(เวลา)ก่อนอรุณ	ปุรารุณ
(มา) ในลำดับเวลาที่ตนคิด	จินติตสมนนตรี อาคนตวา (ในลำดับแห่งเหตุอันตนคิดแล้ว)
(ในกาล)ต่อมา	อปรภาเค กาล (ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก)
ในเวลาแสดงธรรมจบ	พอสแสดงธรรมจบ
	เทสนาปริโยसान/เทสนาวसान กาล (ในกาล เป็นที่สุดลง(รอบ)แห่งพระเทศนา) #อนุโมทนาวาน สาเน คาถาปริโยसान
ของจรรก่อน	อาคเมหิ ตาว (ยังกาลให้มา ก่อน)
ของจรรสักรู้	มุหุตต อาคเมหิ (ยังกาลครู่หนึ่งให้มา)
ของจรร จนกว่าเขาจะมา	ยาว โส อาคจจติ อาคเมหิ. อาคเมหิ ยาว โส อาคจจติ.

เก็บไว้ จนกว่าเขาจะมา	ยาว โส อาคจจติ (ตาว) นิภขิปติ (เขาย่อมมาเพียงไร ... ย่อมเก็บไว้ เพียงนั้น)
ให้เวลาผ่านไปสักหน่อย	โลก วิตินาเมตวา (ยังกาล) หน้อยหนึ่ง ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว)
ค่อยๆ ซ้ำๆ เบาๆ	สณิก มนท
ซ้ำ นาน ยิ่งยืน	จิริ จิรสส จิราย จิร จิรกาล สณิก
นานกว่า ยิ่งยืนกว่า	จิตร
ไม่นาน	อจิริ, น จิรสเสว (ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว)
เร็ว โดยเร็ว พลัน โดยพลัน	ขิปปี ขิปป ตวภู ตวภู สหสา ลหุ ลหุ ลหุโส สิช อริ อาสุ
พลันๆ เร็วๆ ไวๆ ต่วนๆ	สิขสิข สิชสิข
คล่อง	สิข
โดยเร็ว	เวเคน
อันมีในวันพรุ่งนี้	สวาตน
เพื่อภัตตพรุ่งนี้	สวาตนาย (ภตตตาย) (เพื่อภัตตอันมีในวันพรุ่ง)
ความถี่	
ทุกวัน	เทวลิก (ทิวส-ณิก), ทิวเส ทิวเส (ในวัน(หนึ่ง)ๆ) every day, daily
ประจำวัน รายวัน	อนุทินิ every day, daily
ทุกๆ เดือน	มาเส มาเส (ในเดือน(หนึ่ง)ๆ) monthly
ทุกครึ่ง/กึ่งเดือน	อนวทตมาส อนวทตมาส fortnightly biweekly
ทุก ๖ เดือน	อนุจจมาส every 6 months
ทุกปี	อนุสัจจริ yearly, annual
ทุกๆ ขณะ	ขณ ขณ every moment
บ่อยๆ หลายครั้ง	เนื่องๆ ปุนปปุน อสกี ภูส อเนกวารี อภิกขณ อภินท มุหุ often, many times
เสมอ	สพพทา สทา always
(เป็นประจำ, (ในกาล)เป็นนิตย์	นิจจ นิพท สตติ always
ตลอดไป	สทาตนาย forever
ต่อเนื่อง ไม่หยุด ไม่ขาดตอน	นิรนตรี continuous, uninterrupted
อีก	ปุณ again
บางครั้ง	กทาจิ sometimes
ครั้งเดียว คราวเดียว	สกี เอกกขตติ เอกวาริ one time, once
สองครั้ง สามครั้ง สี่ครั้ง ...	ทวิขตติ ตติขตติ จตทขตติ ... 2 times 3 times ...
เจ็ดครั้ง	สตตทขตติ 7 times

ไม่เกินเจ็ดครั้ง	สตตขตตุปรม (มีเจ็ดครั้งเป็นอย่างยิ่ง) <i>not more than seven times, up to seven times</i>
ร้อยครั้ง	<u>สตกขตตุ</u> <i>hundred times</i>
(สิ้น)สามครั้ง	ตโย วาเร = <u>ติกขตตุ</u>
(สิ้น)สองครั้ง	เทว วาเร = <u>ทวิกขตตุ</u>
วันละ ๒ ครั้ง	[ทิวเส ทิวเส/เทวสิกัม/เอกทิวสฺ/ทิวสสฺ – เทว วาเร/ทวิกขตตุ] ทิวเส ทิวเส <u>ทวิกขตตุ</u> (สองครั้ง ในวัน(หนึ่ง)ๆ) เอกทิวสฺ <u>ทวิกขตตุ</u> (สองครั้ง ในวัน(หนึ่ง)ๆ) เทวสิกัม <u>ทวิกขตตุ</u> (สองครั้ง ทุกๆ วัน) วันละ ๒ ครั้ง/๒ ครั้งต่อวัน ทิวสสฺ เทว วาเร (สิ้นวาระ ท. สอง แห่งวัน)
(ไป) วันละ ๗ โยชน์	ทิวเส ทิวเส สตต โยชนานิ (คจจติ) (ย่อมไป สิ้นโยชน์ ท. เจ็ด ในวัน(หนึ่ง)ๆ)
(ไป) วันละโยชน์	เทวสิกัม โยชนานิ (คจจติ) (ย่อมไป สิ้นโยชน์หนึ่ง ทุกๆ วัน)
(ไป) วันละ ๕๐ โยชน์	เอกทิวสฺ ปณฺญาสโยชนานิ (คจจติ) (ย่อมไป สิ้นโยชน์ห้าสิบ ท. ในวัน(หนึ่ง)ๆ)
(ให้) วันละ ๑,๐๐๐ (กหาปณะ)	เทวสิกัม สหสฺสํ (เทติ) (ย่อมให้ ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ทุกๆ วัน)
(ได้) กหาปณะ	วันละ ๘ กหาปณะ เทวสิกัม อฏฺฐกฺกุฏฺฐกหาปณ (ลภติ) (ย่อมได้ ซึ่งกหาปณะแปดแปด ท. ทุกๆ วัน)
เดือนละ ๘ วัน/๘ วันต่อเดือน	มาสสฺส อฏฺฐ ทิวเส (สิ้นวัน ท. แปด ต่อเดือน)
ตลอด ๘ วันของเดือน	มาสสฺส อฏฺฐ ทิวเส (ตลอดวัน ท. แปด แห่งเดือน) หากเหตุการณ์เกิดขึ้นเดือนเดียว ให้แปลว่า ‘ของ/แห่ง’
(ทำ) อุโบสถกรรม ๘ ครั้ง ต่อเดือน	มาสสฺส อฏฺฐ อุโปสถกมฺมานิ (กโรติ) (ย่อมทำ ซึ่งอุโบสถกรรม ท. ๘ ต่อเดือน)
วันละ ๒ ครั้ง	ทิวสสฺส เทว วาเร <i>twice a day, 2 times a day</i>
ครั้งละ ๒ วัน	ทวิทิวาเรน, เทว เทว ทิวเส, วารสฺส เทว ทิวเส <i>every 2 days, 2 days at a time, 2 days per session</i>
ครั้งละ ๗ วัน	สตตาทวารเรน (ตามวาระแห่งวัน ๗) <i>weekly</i>
ครั้งละ ๗ วัน, ตลอด ๗ วันๆ	สตต สตต ทิวสานิ (ตลอดวัน ท. ๗ๆ)
(เที่ยว)บิณฑบาต ในบ้าน	บ้านละ ๒ วัน (คาเมสุ) เทว เทว ทิวเส (ปิณฑาย จริสุ)
(ให้) ทรัพย์ครั้งละพัน(ๆ).	สหสฺสํ สหสฺสํ (เทติ) (ย่อมให้ ซึ่งพันแห่งทรัพย์ๆ)

(ให้) ครั้งละ/ทีละ ๓ แสนๆ	ตีณิ ตีณิ สตตสหสฺสานิ (เทติ) (ย่อมให้ ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ ท. สามๆ) (ให้ ๓ แสนๆ)
(โดย)ด้วยหวาย	ครั้ง/คราวละ ๔ เส้นๆ จตุกเก จตุกเก (กสาทิ ปทริตวา) (เขียนแล้ว) ด้วยหวาย ท. (ในเพราะการประหาร) มีประมาณ ๔ มีประมาณ ๔
(ฆ่า)โจร (คราวละ) ๕๐๐ๆ	ปญฺจสเท ปญฺจสเท โจเร (ฆาเตติ) (ย่อมฆ่า ซึ่งโจร ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณๆ)
(ทำ)กุศล	คราวละน้อยๆ <u>โภกั โภกั</u> (กุสล กโรติ) (ย่อมทำ ซึ่งกุศล น้อยหนึ่งๆ)
ในครั้งที่ ๒	ทุตฺติเย วาเร (ปฐมสังขยา) แม้ในครั้งที่ ๒ ทุตฺติยมปี (ทุตฺติย ปี) (ปฐมสังขยา) ทุตฺติยาวิภัตฺตโนอรธสฺสตมมีวิภัตฺติ
แม้ในครั้งที่ ๓	ตฺติยมปี (ตฺติย ปี) (ปฐมสังขยา) แม้ในครั้งที่ ๓
ระยะเวลา ใช้เวลา (ทุตฺติยา - สิ้น ตลอด)	
ประมาณ/สักครั้งเดือน	อทฺถมมาสมตฺตํ ((สิ้นกาล) สักว่าเดือนด้วยทั้งกึ่ง)
ตลอดคืน	<u>สพฺพรัตติ</u>
ตลอดทั้งคืน	<u>สพฺพรัตติ</u> (ตลอดราตรีทั้งปวง) <u>สกลรัตติ</u> (ตลอดคืนทั้งสิ้น)
ตลอดคืนและวัน	ตลอดคืนตลอดวัน ทั้งคืนทั้งวัน รตฺติณทิวา-วั (ตลอดคืนและวัน)
ตลอดวัน (เฉพาะกลางวัน)	ทิวสฺ
ตลอดครึ่งวัน (เฉพาะกลางวัน)	อุปทฺถมทิวสฺ
ตลอดราตรี/กาลนาน	ทิมฺรตฺตํ (ตลอดราตรีนาน)
๑-๒ วัน	เอกาทฺ ทิวินิ (สิ้นวันหนึ่ง สิ้นวัน ๒)
๒-๓ วัน	กตฺติปาหิ (สิ้นวันเล็กน้อย) ทิวินิตฺติหิ (สิ้นวัน ๒ และวัน ๓) เทว ตโย ทิวเส (สิ้นวัน ท. สองสาม)
(ตลอด) ๗ คืน ๗ วัน	สตต รตฺติณทิวา (ตลอดคืนและวัน ท. ๗)
(ตลอด) ๗ วัน, ตลอดสัปดาห์	สตตาทิ (ตลอดวัน ๗)
เพียง/แค่ ๗ วันเท่านั้น	สตตาทเมว (ตลอดวัน ๗ นั้นเทียว) สตตาทมตฺตเมว (สิ้นกาล) มีวันเจ็ดเป็นประมาณ นั้นเทียว <i>just a week</i>
ไม่เกิน ๗ วัน, ไม่เกินสัปดาห์	สตตาทปรม (มีวันเจ็ดเป็นอย่างยิ่ง)
สตตาทโต	อุตฺตริ (น คจจติ) (ย่อมไม่ไป ยิ่ง กว่าวันเจ็ด) <i>less than 7 days/a week</i>
เกิน ๗ วัน	สตตาทโต อุตฺตริ (คจจติ) (ย่อมไป ยิ่ง กว่าวันเจ็ด)

๗-๘ วัน	สตตภูฏิวเส (สิ้นวันเจ็ดและวันแปด ท.)
ประมาณ ๑ เดือน	มาสมตต์ (สิ้นกาล) (สักว่าเดือนหนึ่ง)
ตลอดพรรษา	วสฺส (ตลอดพรรษา/กาลฝน)
ตลอดภายในพรรษา	อนโตวสฺส (ตลอดภายในแห่งพรรษา/กาลฝน)
(ตลอด) ๓ เดือน	เตมาส (ตลอดประชุม/หมวดแห่งเดือน ๓)
ตลอดปี	สํวจฺจริ ตลอดปีหนึ่ง เอกสํวจฺจริ
ตลอดอายุ ตลอดชีวิต	ยาวตายุก (ตลอดการกำหนดมีประมาณเพียงใดแห่งอายุ)
(จน)ตลอดชีวิต	ยาวชีวิ (สิ้นการกำหนดเพียงใดแห่งชีวิต)
(สิ้น) ๔ อสงไขย	จตตาริ อสงเขยยานิ
ตลอดเวลา(ที่ผ่านมา)นี้	เอตตํ กาล (ตลอดกาล มีประมาณเท่านี้)
ตลอดกาลที่เหลือ	เสสกาล

ในระหว่าง

(ไม่ทอดย) ในระหว่าง/กลางคัน	อนฺตรา (อนฺสกกิตฺวา)
(ทำกาละ) ในระหว่างเที่ยว	อนฺตราว (กาลํ กโรติ)
ในระหว่างๆ	อนฺตรนฺตเร อนฺตรนฺตรา
ในระหว่างตอนกลางคืน	รตติภาตสมนฺตเร
ในระหว่าง ๓ เดือน (ภายในพรรษา) (อนโตวสฺส)	เตมาสพณฺตเร
(ช่วงเวลา/กรรมที่ทำไว้)ในระหว่างภพ	ภวนฺตเร
ในระหว่างแห่งปฐมยาม	ปฐมยามสมนฺตเร
ในระหว่างแห่งมัชฌิมยาม	มัชฌิมยามสมนฺตเร
ในระหว่างภัตตร	อนฺตรภตฺต
ในระหว่างภัตตรมื้อเดียวเท่านั้น	เอกสมิณฺญเวยฺว อนฺตรภตฺเต

โดย (ตติยา)

โดย(กาล)ล่วงไปแห่งบิดา/มารดา, เมื่อบิดา/มารดาตาย	ปิตุ อจฺจเยน, ปิตุอจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งบิดา) # มาตฺตอจฺจเยน, มาตฺตปิตุอจฺจเยน
โดย(กาล)(อัน)ล่วงไป / ครั้นล่วง(ไป) / เมื่อผ่านไป ๑๐ เดือน	ทสฺมาสจฺจเยน, ทสนฺนํ มาसानํ อจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งเดือน (ท.) ๑๐)
โดยล่วงไป ๗ ปี	สตตวสฺสจฺจเยน, สตตฺตณํ วสฺसानํ อจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งปี (ท.) ๗)
โดยล่วงไป ๗ วัน / ๑ สัปดาห์	สตตาทสฺสจฺจเยน, สตตาทสฺส อจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งวัน ๗) a week ago

โดยล่วงไป ๒-๓ วัน	กติปาหจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งวันเล็กน้อย) ทวิทฺติหจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งวัน ๒ และวัน ๓) a few days ago
-------------------	---

(โดย)สองสามวัน **กติปาเห** (โดยวันเล็กน้อย) for a few days
(โดย) ๘ เดือน (จึงสำเร็จ) **อญฺญุหิ มาเสหิ** **นิญฺจิตฺตา** (โดยเดือน ท. ๘)
ตาม/โดยวาระ **วารเณ**

ต่อ (จตุตถิ)

(ต่อกาล) ๒-๓ วันเท่านั้น **กติปาหเสว**
(ต่อกาล)ไม่นาน **น จิริสเสว** (ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว)

ตั้งแต่ (ปัญจมิ)

ตั้งแต่นั้น ตั้งแต่กาลนั้น **ตโต** (กาลโต) **ปญฺญาเย/ปญฺติ**
ตั้งแต่บัดนี้ไป **อิโตทานิ** **ปญฺญาเย/ปญฺติ**
ตั้งแต่วันนี้ไป **อชฺช(กาล)โต** **ปญฺญาเย/ปญฺติ**
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป **อชฺชตคเค** **อชฺชตคเคทานิ**
ตั้งแต่ต้น **อาทิตโต** **ปญฺญาเย/ปญฺติ**
ตั้งแต่(เวลาเป็น)เด็ก **ทารุกกาลโต** **ปญฺญาเย/ปญฺติ**
ตั้งแต่วันที่เขาบวช **ตสส** **ปพฺพชิตทิวสโต** **ปญฺญาเย/ปญฺติ**

ตั้งแต่... จนถึง...

ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นไป จนถึงเวลาเที่ยงวัน
อรุณฺคคฺมนโต **ปญฺญาเย** **ยาว** **มชฺชนฺตคฺกสมฺยา**
ตั้งแต่เวลาผนวชจนถึงถูกแผ่นดินสูบ
ปพฺพชิตกาลโต **ปญฺญาเย** **ยาว** **ปฐฺวิปปเวสนา**
ตั้งแต่บัดนี้ไป จนถึงวันมหาปวารณา
อิโตทานิ **ปญฺญาเย** **ยาว** **มหาปวารณา** **ตา** ...

ประโยคแทรก (ลักษณะ)

เมื่อบิดา/มารดาตาย **ปิตรี มเต, มาตริ มตาย** (ครั้นเมื่อบิดา/มารดาตายแล้ว)
เมื่อบิดา/มารดาตาย (ทำกาละ)
ปิตรี กาลกเต (สนฺเต), มาตริ กาลกตฺยา (สนฺติยา) (ครั้นเมื่อบิดา/มารดา เป็นผู้ทำกาละอันกระทำแล้ว มีอยู่)
เมื่อมารดาและบิดาตายแล้ว **มาตฺตปิตุสฺสุ** **มตฺตฺสฺ/กาลกเตสฺสุ** (ครั้นเมื่อบิดา/มารดาตายแล้ว)
เมื่อเป็นเช่นนี้ **เอวํ สนฺเต; อถ** (ในเลขใน) (ครั้นเมื่อความเป็น อย่างนี้ มีอยู่)

พอกกล่าว(ว่า...)เท่านั้น “...ติ วุตตมตเตเยว
พอปรากฏขึ้นเท่านั้น ปาตุภูตมตเตเยว
เมื่อเวลาที่ยังล่วงไปแล้ว มชณนติเก อติกกนเต (ครั้นเมื่อท่ามกลางแห่งวัน ก้าวล่วงแล้ว)
เมื่อ ๗ วัน ล่วงเลยไป/ผ่านไป สตตาทเห วิติวตเต (ครั้นเมื่อวัน ๗ เป็นไปล่วงวิเศษแล้ว)
เมื่อเวลาประมาณกึ่งเดือนล่วงไปแล้ว อชตมมาสมตเต อติกกนเต (ครั้นเมื่อกลาง) ลักว่ากึ่งแห่งเดือน ก้าวล่วงแล้ว)
เมื่อเดือนที่ ๑ ล่วงเลยไป/ผ่านไป ปฐมมาเส อติกกนเต (ครั้นเมื่อเดือนที่ ๑ ก้าวล่วงแล้ว)

ประธานของพากย์ (ปฐมมา)

๑๐ เดือนผ่านไป ทส มาสา อติกกนตา (เดือน ท. ๑๐ ก้าวล่วงแล้ว) อติทุกุเชน โน สตต ทิวสา อติกกนตา (๗ วันของพวกเราล่วงไปโดยยากยิ่ง)
--

อื่นๆ

ลำดับ, การสืบๆ กันมา <u>ปรมฺปร</u>
โดยลำดับแห่งอาจารย์ <u>อาจารย์ปรมฺปราย</u> <u>อาจารย์ปรมฺปรโต</u>
อันสืบๆ กันมา <u>ปรมฺปร</u> (<u>ปรมฺปรโกชนิ</u> รับผิดชอบแล้วแต่ไปฉันทอื่น)

นิบาตบอกปริจเฉท

เพียงไร <u>กิว</u>
เพียงใด <u>ยาว</u> เพียงนั้น <u>ตาว</u>
มีประมาณเพียงใด <u>ยาวตา</u> มีประมาณเพียงนั้น <u>ตาวตา</u>
มีประมาณเท่าใด <u>กิตตาวตา</u> มีประมาณเท่านั้น <u>เอตตาวตา</u>
เพียงใดนั้นเทียว <u>ยาวเทว</u> เพียงนั้นนั้นเทียว <u>ตาวเทว</u>
โดยรอบ <u>สมนฺตา</u>
ด้วย(ลำดับแห่ง)คำเพียงเท่านั้น ด้วยเหตุเพียงเท่านั้น <u>เอตตาวตา</u>
(ใน)ทันใดนั้นเอง ในขณะนั้นนั้นเทียว <u>ตาวเทว</u>

นิบาตบอกอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบ

ฉันใด <u>ยถา</u> <u>เสยฺยถา</u>
ฉันนั้น <u>ตถา</u> <u>เอว</u>
ราวกะ ราวกะว่า ราวกับ เพียงดัง ดุจ ดุจดั่ง เหมือน <u>วิย</u> <u>อิวิ</u>
เหมือน เช่น <u>ยถา</u>
เช่นกับ เหมือน สทิส

นิบาตบอกประการ

โดยประการใด <u>ยถา</u> <u>กถ</u>
โดยประการนั้น <u>ตถา</u> <u>เอว</u>

นิบาตมีเนื้อความต่างๆ

ยิ่ง <u>ภิชฺย</u>
โดยยิ่ง <u>ภิชฺยโส</u> <u>ภุส</u>
โดยชอบ <u>สมฺมา</u>
ผิด <u>มิจฺจ</u>
เท็จ <u>มุสา</u>
เปล่า <u>มุธา</u>
กับ พร้อม <u>สท</u> <u>สทธี</u>
เอง ด้วยตนเอง <u>สย</u> <u>สาม</u>
แน่ แน่แท้ แน่นอน <u>นุน</u> <u>อทธา</u> <u>อวสฺส</u>
โดยแท้ <u>อณฺเฏทตฺต</u> - <u>อุ</u> <u>อทธา</u> <u>ตคฺช</u> <u>ชาตุ</u> <u>กาม</u> <u>สสกก</u>
ก่อน เพิ่ง ยัง <u>ตาว</u>
ก่อน ก่อนกว่า ล่วงหน้า (ภิกฺขุ) <u>ปุเรตร</u>
ก่อน ที่แรก ครั้งแรก <u>ปฐม</u>
ภายหลัง(คนอื่น/สิ่งอื่น)ทั้งหมด <u>สพฺพปฐม</u>
ภายหลัง <u>ปัจฉา</u> <u>afterwards</u>
ภายหลัง(คนอื่น/สิ่งอื่น)ทั้งหมด <u>สพฺพปัจฉา</u>
ตั้งแต่ จำเดิม <u>ปฏฺฐาย</u> <u>ปฏฺติ</u>
แม้หน่อยหนึ่ง <u>กิลฺยาปี</u>
บ้าง <u>กฺวจิ</u>
ไกล <u>อารา</u>
แจ้ง ชัด <u>อาวิ</u> <u>อาวี</u>
โอ <u>โห</u> <u>อโห</u>
อนึ่ง <u>จ</u> <u>อโถ</u>
ต่างๆ <u>นานา</u>
ถ้าอย่างนั้น <u>เตนฺหิ</u>
อย่างเดียว เท่านั้น <u>เกวล</u>
โดยกำหนดมีในที่สุด <u>อนฺตมโส</u>
ชื่อ ชื่อว่า ธรรมดา ธรรมชาติ <u>นาม</u>
เพราะเหตุนั้น ว่า...ดังนี้ ด้วยประการฉะนี้ ชื่อว่า <u>อิติ</u>
พอละ; สมควร; ควรกัน; สามารถ <u>อถ</u>
ประดับ ตกแต่ง <u>อถ</u> (อลงฺกโรติ)

เห็นจะ..., น่าจะ... มณเฑ

โดย(ความ)เคารพ สภกจจ

นิบาตสำหรับผูกศัพท์และประโยค

ก็ ทึ จ ปน ตู

ก็...เล่า ปน

เออ ก็ อปิจ

ส่วน ส่วนว่า ปน ตู

แต่ แต่ว่า ปน ตู but

เพราะ เพราะว่ ทึ because

จริงอยู่ แท้จริง ความจริง อันที่จริง ทึ จ in fact, indeed

จริงอย่างนั้น ตถาทิ

ด้วย และ จ and

หรือ ก็ดี ก็ตาม วา or

บ้าง วา ปิ อปิ

แม้ ปิ อปิ even

อีกอย่างหนึ่ง อถวา

อนึ่ง จ ปน

นิบาตบอกปริกัป (เงื่อนไข)

ถ้า ถ้าว่า หากว่า สเจ เจ ยทิ อถ

ผิว่า ยทิ

กระไรหนอ ยนฺนุน

นิบาตบอกความสงสัย

ไหนหนอ อปเปว

ไหนหนอ ถ้ากระไร ชื่อแม่ไหน อปเปว นาม

คำถาม (ปุจฉนะ)

หรือ ทำไม อย่างไร กึ

หรือ หรือหนอ นุ

หรือ บ้างหรือ แลหรือ กจจจิ

บ้าง อย่างไร ใหรือ หรือหนอ อะไร กจจจิ นุ

หรือหนอ เพราะเหตุใด กนฺนุ

เพราะเหตุไร กสมฺมา; กิการณา (สมาส - วิ.บุพ.)

เพื่อประโยชน์อะไร กิมตถุ กิมตถาย (สมาส - วิ.บุพ.)

ใคร อะไร โก กา (แปลงเป็น ก)

อะไร กึ (แปลงเป็น ก)

แลหรือ อย่างไร อย่างไรเล่า กิสฺ

จากไหน ภูโต

แก่ใคร เพื่อใคร กสฺส

(ใน)ที่ไหน กตถ

เมื่อไร กทา

เท่าไร มีจำนวนเท่าไร มีประมาณเท่าไร มากเท่าไร

กติ กิตตก กิวตก กิวติก กิว กิวตก กิตดาวตา

นานเท่าไร กิวจิริ

กี่ครั้ง สิ้นครั้งเท่าไร กติกขตฺตํ กติวาร

อายุ/พรรษาเท่าไร กติวสฺส (อุปสมปทาย)

(เพิ่มคำว่า ซาติยา/อายุนา เมื่อถามอายุพระ)

ไกลเท่าไร กิวฑูร

จากที่ไกลเท่าไร กิวฑูรโต (ฐานโต)

(อัน)เป็นอย่างไร (อัน)เป็นเช่นไร กิทิส

ชนิดไหน ประเภทไหน เป็นไฉน กตฺร กตม

อย่างไร ไฉน กถํ

มีใช่หรือ นฺนุ

แลหรือ อะไรเล่า จรฺทึ

คือ อย่างไรนี้; แล [ปทปุรณ] เสยยถึทํ

หรือว่า อุทาทุ อาทุ

นิบาตบอกความไต่ถามแล้วลือ

ไต่ถามว่า กิริ ขลฺล สุทํ

นิบาตบอกความรับ รับคำ (สัมปฏิจจนนะ)

ครับ ค่ะ ใ เออ ... อาม อามนฺตา

อย่างนั้น ครับ ค่ะ เอวํ

ดีแล้ว ดีละ สาธุ สาธุ

สมควร เหมาะสม ปติรูปํ โอปายิกํ

ไม่หนักใจ ลหุ

นิบาตบอกความเตือน

เชิญเถิด อิงฺข เอาเถิด นฺนท ตคฺข

นิบาตสักว่าทำบทให้เต็ม (ปทปุรณนะ)

หนอ นุ วต

แล เว หเว โข โว

เว็ย	<u>เว</u> <u>ทเว</u> ้วย <u>ไว</u>
ลี	<u>ล</u>

นิบาตบอกปฏิเสธ

ไม่ ห้ามได้ หาได้...ไม่	<u>น</u> <u>โน</u>
พอ พอละ อย่าเลย	<u>อ</u> <u>ล</u>
อย่า	<u>มา</u>
เที่ยว แหละ	<u>ว</u>
เว้น	<u>วินา</u> <u>อณฺญตร</u>
แยก	<u>อณฺญตร</u>
นั่นเที่ยว นั่นเอง นั่นแหละ	<u>เอว</u>

นิตัสสนะ (แสดง, ชี้แจง)

อย่างนี้	<u>เอว</u> <u>อติ</u> <u>อติถ</u>
----------	-----------------------------------

คุณภาพ ลักษณะ

ดี เจริญ	สุนทร ภาทร ภาท(ก) กลยาณ(ก) ภูส
ดีกว่า	สุนทรตร เสยย วร
ดีที่สุด	สุนทรตม เสฏฺฐ
ชั่ว เลว	หีน ปाप(ก) อสุนฺทร อภททก
ชั่ว เลว กว่า	หีนตร ปापตร ปापिय
ชั่ว เลว ที่สุด	หีนตม ปापตม ปापิฏฐ
ดียิ่ง	อุกุกัส ภูส
ยอดเยี่ยม	ปณิต(ก) อติสุนฺทร วิสิฏฐ
ที่สุด	อจฺจนต อนฺติม
บวร สูงสุด	ปวร อุตตม อุตตร
ไม่มีผู้ประเสริฐกว่า	อนฺตตร อนฺตตรिय
สูงส่ง สูงค่า ล้ำเลิศ สุขุม สุขุมาล	
งาม สวย หล่อ	สุรูป อภิรูป โสภณ อภิกฺกนฺต
ไม่งาม น่าเกลียด ไร้รูป อโสภณ	
น่าดูชม น่าชอบใจ ทสฺสนีย อภิกฺกนฺต มนาป มนฺญญ	
อ้วน หยาบ	ถูล
ผอม	กิส กีส
เตี้ยมาก แคระ	วามน(ก)
กระจอก พิการ	ขณฺช
ค่อม	ขุขฺช
ง่อย	กฺณิ

เป็นโรคอัมพาต	ปฺกขทต
มีอิริยาบถขาด	ฉินฺนิริยาปถ
ชราทุพพลภาพ	ชราทุพฺพล
มีรูปร่างไม่สมประกอบ	ปรีสทฺฐก
บอด	อนฺธ
บอดข้างเดียว	กาน
มีตาข้างเดียว	เอกฺกขี
ตาเหล่	วลีร
หนวก หูหนวก	พรีร สฺตฺตีหีน
ใบ้	มุค
ใบ้ น้ำลาย เงอะงะ	เอหฺมุค
บอดและใบ้	อนฺธมุค
บอดและหนวก	อนฺธพรีร
ใบ้และหนวก	มุคพรีร
บอดใบ้และหนวก	อนฺธมุคพรีร
มีมือด้วน	หตฺถจฺฉินฺน
มีเท้าด้วน	ปาทจฺฉินฺน
มีมือเท้าด้วน	หตฺถปาทจฺฉินฺน
มีหูขาด	กณฺณจฺฉินฺน
มีจมูกแหว่ง	นาสจฺฉินฺน
มีหูขาดจมูกแหว่ง	กณฺณนาสจฺฉินฺน
มีนิ้วมือนิ้วเท้าขาด	องฺคฺลิจฺฉินฺน
มีง่ามมีอง่ามเท้าขาด	อหฺจฺฉินฺน
มีเอ็นขาด	กณฺทรจฺฉินฺน
ถูกสักหมายโทษ	ลกฺขณาหต
มีรอยเขียนด้วยหวาย	กสาหต
ถูกออกหมายสั่งจับ	ลิชิตก
มีโรคเรื้อรัง	ปาปโรคิ
มีเท้าปุก	ลีปที
มีมือเป็นแผ่น	ผณฺหตฺถก
มีคอพอก	คฺลคฺคณฺฑิก
สุก	ปุกก
ดิบ	อาม(ก)
แห้ง	สุกฺข
เปียก ชุ่ม	ดินฺต อลฺล
ใหม่ สด	นว(ก) อภินว

เก่า	ปุราณ โปราณ(ก) ชินฺณ(ก)
เนา บุค	ปุติค
หอม มีกลิ่นหอม	สุคนฺธ
เหม็น กลิ่นไม่ดี	ทุคฺคนฺธ
(เป็น)เพียง/แค่/สักว่า... -มตฺต(ก) (ธาตุมตฺตํ วจนมตฺตํ)	
ฉลาด มีปัญญา	กุสล สบฺปญฺญ ปญฺญวณฺตุ ปณฺทิต เมธาวิ อหฺพ พยตฺต
โง่ ปัญญาทึบ	ทนฺธ ทุปฺปญฺญ มูหฺห มนฺทพฺพุทฺธิค ชหฺ
รวย รำรวย	มหฺทฺธน มหาโกค มหาวิภว ธนฺวา-วฺตี [-นฺตุ] อชฺฌม(ก) อิปฺภ
จน ยากจน	ทลฺลิตฺท ทฬิทฺท ทุคฺคต
ยากจนมาก	อติทุคฺคต
มีบุญ	ปุญฺญ ลกฺขี ไม่มีบุญ อปุญฺญ
มีโทษ	สวชฺช ไม่มีโทษ อนวชฺช
มีอายุน้อย	อปฺปมายุค มีอายุยืน ทีฆายุ ทีฆายุก-กา ทีฆาวุ
มีกิจน้อย	อปฺปกิจจ มีกิจมาก พหฺกิจจ
มีลาภน้อย	อปฺปลาภ มีลาภมาก มหาลาภ
โชคดี	ธณฺญ สุภาค โชคร้าย ทุคฺคิต ภาคฺยหีน
มีลูก มีบุตร	สฺปุตฺตค
ไม่มีลูก ไม่มีบุตร	อปฺปุตฺตค
เป็นมิตร ใจดี ช่วยเหลือ	อวิรุทฺธ สุหฺท อนุภูล
ไม่เป็นมิตร ใจร้าย ทุหฺท	วิรุทฺธ
เป็นศัตรู	วิรุทฺธ
อ่อนโยน อ่อนนุ่ม	มุทุ(ก)
แข็ง กระด้าง	ถฺท
สามารถ	สมตฺถ ปฏฺิพฺล ไม่สามารถ อสมตฺถ
เคลื่อนที่ได้	ชงคฺม จล ปาริหาริย
เคลื่อนที่ไม่ได้	มันฺคง อจล ถวฺร
ถาวร เทียง	นิจฺจ ถวฺร
ไม่เที่ยง ไม่ถาวร	อนิจฺจ อถวฺร
ขยัน ไม่เกียจคร้าน	อนลส ทกฺข อกุสิต
เกียจคร้าน ขี้เกียจ	อลส กุสิต
หนัก	ภาริย ครุ(ก) ฐฺร
เบา	ลหุ(ก) สลลหุค
ดิ่ง	อลสิถล
หย่อน	สิถิล สถล อนธิค

มัน มันคง แน่น	ทพฺพ ทพฺพิ
ได้รับการชมเชย	อภิตฺตฤต
ได้รับการนับถือ	มานิต พหฺมต
ถูกดูหมิ่น เหยียดหยาม	ดูถูก นินฺทิต วมฺภิต
มีชื่อเสียง รู้จักกันดี	วิสุตฺต สฺปากฎ
ไม่ปรากฏ ไม่รู้	อปากฎ อปญฺญาต
โหดร้าย	จณฺท จณฺทาล ทฺฎฐฺ สุทฺท กุริริ
ใจดี	การุณิก
มีศีล	สุสิล ไม่มีศีล ชั่วร้าย ทุสสิล
สุขภาพดี ไม่มีโรค	อคิลาน นิโรค
มีแผล บาดเจ็บ	วณฺิต
ชำนาญ	ปฎฺ ทกฺข
ปานกลาง	มชฺฌิม มตฺตถญฺญ
นิรันดร์ ต่อเนื่อง	สสฺสติก
ก้มลง	โอนต
บ้า คลั่ง	อุมฺมาท มตฺต อุมฺมตฺต(ก) อุมฺมตฺติกา
เป็นเจ้าของ เป็นใหญ่	สามี สามีนิ สามีค

ความรู้สึก บุคคลิก

เป็นสุข มีความสุข	สุขิต สุขฺม
ดีใจ ร่าเริง	สุขฺม อตฺตมฺน
เป็นทุกข์ มีความทุกข์	ทุคฺคิต ทุคฺคินิ ทุคฺคิต ทุคฺคมฺน
เศร้า	ทุคฺคมฺน อนตฺตมฺน
คร่ำครวญ	ปริเทวิ
ร้องไห้	รฺุทฺมานอ/รฺุทฺมานา
มีหน้าองด้วยน้ำตา	อสฺสุมุโข/อสฺสุมุขี อสฺสุมุขินิ
มีหน้าชุ่มด้วยน้ำตา	อสฺสุตฺนิตฺน มุเชน (อิตถัมภฺุตฺตะ)
มีนัยน์ตาเต็มด้วยน้ำตา	อสฺสุปุณฺณเนหิ เนตฺเตหิ (อิตถัมภฺุตฺตะ)
มีนัยน์ตาเต็มด้วยน้ำตา	อสฺสุปุณฺณเนตฺต
ธารน้ำตาจากนัยน์ตาทั้ง ๒ ของเธอ ไหลออก	ตฺสสา อกฺขีหิ อสฺสุธารา ปวตฺตีสุ
เก้อ เเขิน	เก้อเขิน มงฺกุ มงฺกุฎ
กล้า	วีร สุร
ขลาด	ภีรฺก ขลฺลต
กว้าง	นิพฺภย 'ไม่กลัว'
บริสุทธิ์	ปริสุทฺธ

ไม้บริสุทธ์	อปริสุทธ์
สะอาด	นิมมล สุทธ์
ไม่สะอาด เศร้าหมอง มลिन อสุทธ์	
สกปรก เศร้าหมอง เปื้อน กิลิฏฐ	
ละเอียด	สุขุม สุขุมล สณฺห
หยาบ	กุกกส ผรุส
ตั้งใจมั่น	สมาหิต
ใจไม่ตั้งมั่น เสียสมาธิ อสมาหิต	
ปิด ปกปิด ปิดกั้น คุดต ฉนวน ปฏิจฉนวน	
เปิด เปิดเผย	วิภูฏ อนาวฏ
ตรง ไม่งอ	อวงก อฺช
โก่ง โก่ง งอ	วงก กฺฐิล
ผ่องใส สดใส	ปภัสสร ภาสุร
มัว หมอง เศร้าหมอง นิปฺปก มลिन	
ชุ่มมัว	อาวิล ไม่ชุ่มมัว อนาวิล
เอื้อเฟื้อ ไม่โลภ	อสุทฺธ
โลภ ตะกละ	สุทฺธ มหิจฉ
ลึกลับ ลึกลับ	คมภีร
ตั้ง	อุตฺตาน(ก)
เต็ม บริบูรณ์	ปุร(ก) ปุณฺณ บริปุณฺณ สมปุณฺณ
ว่างเปล่า	ตุจฺฉ(ก) ริดฺด สฺณฺญ

ความเป็นเจ้าของ

เจ้าของ	สามิ สามิ สามิก <u>สามินิ</u>
ไม่มีเจ้าของ	อสุสามิก
(อันเป็น)ของที่มีอยู่/ของตน (อตฺตโน) สนฺตก	
(อันเป็น)ของตน ส สก	
(อันเป็น)ของตน นิช นีย นียก อตฺตนิย	
(อันเป็น)ของบิดา ของพ่อ เปตฺติก ปิตฺตฺสนฺตก	
(อันเป็น)ของมารดา ของแม่ มตฺติก มาตฺตฺสนฺตก	
(อันเป็น)ของสงฆ์ สงฺฆิก	
(อันเป็น)ของมนุษย์ มานุส มานุสฺส มานุสฺสี	
(อันเป็น)ของชาวบ้าน คมฺม	
(อันเป็น)ของชาวเมือง โปรี	
(อันเป็น)ของตระกูล กุลสนฺตก	

อายุ พรรษา

แก่ สูงอายุ	มหลลก <u>มหลลิกา</u> ชินฺณ(ก)
เด็ก หนุ่ม สาว	พาล(ก) ตรฺฐ <u>ตรฺฐนิ</u> มาณโว-วโก <u>มาณวิกา</u>
ใหม่ สด	นว(ก) อภินว
เก่า	ปุราณ โปราณ(ก) ชินฺณ(ก)
(คฤหัสถ์/สามเณร-รี) มีอายุ ๑๒ ปี ทฺวาทสวสฺโส- <u>สา</u>	
(ภิกษุ/ภิกษุณี/เณระ/เณรี) มีอายุ ๓๐ ปี	(ชาติยา/อายุนา) <u>ทีสวสฺโส-สา</u> (มีกาลฝน ๓๐ โดยการเกิด/โดยอายุ)
(ภิกษุ/ภิกษุณี/เณระ/เณรี) มีพรรษา ๓๐	(อุปสมปทาย) <u>ทีสวสฺโส-สา</u> (มีกาลฝน ๓๐ โดยอุปสมบท)
ไม่มีพรรษา, (บวช)ยังไม่ได้พรรษา อวสฺสิโก-กา	
มีอายุ ๑๖ ปี	<u>โสฬสวสฺโส-สา</u> (พหุพ. <u>สมาส</u>) <u>โสฬสวสฺสิโก-กา</u> (อีก ปจ. ตทฺส. ตทฺธิต)
มีอายุ ๑๖ ปี (ย่าง), มีอายุร่นราว ๑๖ ปี	<u>โสฬสวสฺสุทฺเทสโก-ลิกา</u> (ผู้ันบุคคลพึงแสดงขึ้นว่ามีกาลฝน ๑๖) (นามกิตฺก)
มีอายุราว ๑๕-๑๖ ปี	ปณฺณรตฺโสฬสวสฺสุทฺเทสโก- <u>ลิกา</u> (ผู้ันบุคคลพึงแสดงขึ้นว่ามีกาลฝน ๑๕ หรือ ๑๖) (นามกิตฺก)
มีอายุ ๒๐ ปี วิสฺตวสฺโส- <u>สา</u>	
มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์	บริปุณฺณวิสฺตวสฺโส- <u>สา</u>
มีอายุหย่อน/ไม่ถึง ๒๐ ปี	อนวิสฺตวสฺโส- <u>สา</u>

ขนาด

สั้น	รตฺส
ยาว	ทีฆ ายต ายาม
กว้าง	วิทฺถต วิทฺถาร ปุถฺล
สูง	อุพฺเพธ
ลึก	คมภีร
(ประมาณ) ๑ โยชน์/โยชน์หนึ่ง โยชนิก (ประกอบแล้วด้วยโยชน์)	
(ประมาณ) ๕ โยชน์	ปณฺจโยชนิก (ประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๕)
(ประมาณ) ๙ โยชน์	นวโยชน (มีโยชน์ ๙ เป็นประมาณ)
๒๕ โยชน์ โดยประมาณ, (โดย)ประมาณ ๒๕ โยชน์	ปฺมาณโต ปณฺจวิสฺติโยชนิก (ประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๒๕ โดยประมาณ)
(นรกชื่อโลหกุมภี) (ประมาณ/ลึก) ๖๐ โยชน์	สฺฐลฺโยชนิกา โลหกุมภี (ประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๖๐)

(กาย) สูงประมาณ ๒๕ โยชน์ กาย **ปณจวีรตีโยชน** อจจุคคโต
(กาย ขึ้นไปแล้ว) ลีนโยชน ๒๕)

ยาว ๑๓ ศอก กว้าง ๔ ศอก **เตรสทตถายาม จตุทถวิถถาร**
(อันยาวโดยศอก ๑๓ อันกว้างโดยศอก ๔)

(แม่น้ำนั้น) ลึก ๑ คาวุต กว้าง ๒ คาวุต
คัมภีรโต คาวุต ปุถุสโต เทว คาวุตานิ ตสสา
นทียา ปริมาณ (คาวุตหนึ่ง โดยส่วนลึก คาวุต ท. ๒
โดยส่วนกว้าง เป็นปริมาณ แห่งแม่น้ำนั้น)

สูงโยชนหนึ่ง **โยชนพเพธ** (อันสูงโดยโยชนหนึ่ง)
(อันชุกัมพลคิลาสาน) ยาว ๖๐ โยชน กว้าง ๕๐ โยชน หนา ๑๕ โยชน

สกุฐิโยชนายาม ปณณาสโยชนวิถถตี
ปณณรสโยชนพเพธ ปณชุกัมพลคิลาสาน
(อันชุกัมพลคิลาสาน อันยาวโดยโยชน ๖๐
อันกว้างแล้วโดยโยชน ๕๐ อันหนาโดยโยชน ๑๕)

(อันชุกัมพลคิลาสาน)
(โดย)ยาว ๖๐ โยชน **ทิมโต สกุฐิโยชนา**
(โดย)กว้าง ๕๐ โยชน **วิถถารโต ปณณาสโยชนา**
หนา ๑๕ โยชน **พเพธโต ปณณรสโยชนา**
ปณชุกัมพลคิลาสาน (อันชุกัมพลคิลาสาน)
อันมีโยชนหกสิบเป็นประมาณ โดยส่วนยาว
อันมีโยชนห้าสิบเป็นประมาณ โดยส่วนกว้าง
อันมีโยชนสิบห้าเป็นประมาณ โดยส่วนหนา)

แคบ	สมพาร อนามัย
ใหญ่ ยิ่งใหญ่	มหนต อุตตม
ใหญ่โต	โอฬาร โอฬาริก
เล็ก เล็กน้อย	ชุกท(ก) ปริตต(ก) อณู จุล จุลล จุฬ
ละเอียด ป็น	อณู(ก) จุล จุลล จุฬ
น้อยและใหญ่	ชุกทานุชุกททุก อณูณูล
สูง	อุจจ อุจจ
ต่ำ	นิจ นิจ อธม
สูงและต่ำ	อุจจาวจ
ต่ำ ต่ำซ้ำ หยาบ	หีน โอมก

หน่วยวัด

โยชน	โยชน
คาวุต	คาวุต (=๘๐ อุลภะ =๑๐๐ เส้น)
คืบ	วิทถติ
คืบพระสุคต	สุคตวิทถติ

คืบ **กุกกุ กุกกุ** (ศอก?)

ระยะทาง

ใกล้	สมิป อาสนน อวิทुर ฐร สนติก มูล
ไกล	ทुर
ไม่ไกลนัก	อวิทुर

จำนวน ปริมาณ

มาก เป็นอันมาก	พหุ(ก) พหุล สมพพหุล อเนก อนปปก อิมิตต(ก) มหนต/มหา
นับไม่ได้ ประมาณไม่ได้ มากมาย อุปมาณ (น-ปมาณ)	
พัน/เกินที่จะนับ, นับไม่ถ้วน, นับไม่ได้ คณนปลาตติ, คณนปลั วิติวตต	
น้อย	อปป(ก) อปปมตต(ก) (อปป-มตต) อนุมตต ปริตต(ก) โลก(ก) อีส(ก) โอมก
เล็กน้อย สองสาม กติปย ปริตต(ก)	
หย่อน พร่อง ลบออก อุน(ก)	
เกิน ยิ่ง	อิธิก
ไม่หย่อน ไม่เกิน อุนน อนธิก	
เหลือ ที่เหลือ	เสส(ก) อวเสส(ก)
ทั้งปวง ทั้งหมด ทั้งสิ้น ทุกสิ่ง ทุกอย่าง ทุกคน ... สัพพ สกกล	
กิ่ง ครึ่ง	อฑฒ อฑฐ อุปฑฒ
มีประมาณเท่านี้	เอตตก
มีประมาณเท่าใด/เพียงใด ยตตก (ไม่ใช่คำถาม)	
มีประมาณเท่านั้น/เพียงนั้น ตตตก	
มีค่า มีราคา	อคคณิก
มีราคา ๑ แสน	สตสทสคคณิก
(มีจำนวน) ๑ อสงไชย อสงเขยย	
ขึ้น	เปลิ ขณโฑ ขณฐ

อุณหภูมิม

เย็น หนาว	สีต สีตล เย็นมาก หนาวมาก อติสีต
ร้อน	อุณห ร้อนมาก อติอุณห อจจุณห

สัมผัส

เสมอ เรียบ เกลี้ยง สม สนิทฐ มกุฐ	
ไม่เรียบ ไม่เสมอ วิสม	

ศัพท์นาม

(แจกอย่าง ย ศัพท์)

นั้น	ต
นี้	อิม
นั่น (นี่)	เอต
โน้น	อมฺ อมฺก อสุก
ใด	ย (ไม่ใช่คำถาม)
อื่น	อณฺญฺ ปร
อื่นอีก	อปฺร
คนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนหนึ่ง สิ่งหนึ่ง	อณฺญตฺร อณฺญตฺม
คนไหน สิ่งไหน	กตฺร กตฺม
คนหนึ่ง สิ่งหนึ่ง พวกหนึ่ง เอก	
บางคน บางสิ่ง บางพวก เอกจจ อปฺเปกจจ	
ทั้งสอง	อุกฺย (แจกอย่าง ย); อุกฺ (แจกอย่าง อุก)
นอกนี้	อิตร
ขวา ไต้	ทกฺขิณ
ซ้าย เหนือ	อุตฺตร
ก่อน	ปุพฺพ

ซ้าย	วาม ข้างซ้าย วามปฺลสฺ
ขวา	ทกฺขิณ ข้างขวา ทกฺขิณปฺลสฺ
ก่อน	ปุพฺพ(ก)
เช่นนั้น	สทิส
(ผู้)เช่นเรา	มาทิส
(ผู้)เช่นท่าน	ตาทิส

ฉ

สี	วณฺณํ
สีขาว	ปณฺฑร ปณฺฑรวณฺณํ white
สีขาวอมเหลือง	ปณฺฑร ปณฺฑรวณฺณํ ปณฺฑรวณฺณํ
ซีด	ปณฺฑร
แดง	รตฺต โลหิต โลหิตวณฺณํ red
แดงอ่อน	อรุณ light red
ชมพู	ปาณฺณ pink
เหลือง	ปีต(ก) yellow
ส้ม	ปีตรตฺต orange

เขียว	หริต green
น้ำเงิน	นึล blue
น้ำเงินอ่อน ฟ้า	มนุทนึล light blue
ขาว	โธทาท เสด(ก) ปณฺฑร
ดำ	กาฬ(ก) กณฺห black
เทา	ฐุสฺร grey gray
หลากสี	กมฺมาส
น้ำตาล	ปิงฺคฺล brown
น้ำตาลแก่	กณฺหปีต light brown
น้ำตาลอ่อน	กปิล dark brown

รสชาติ

อร่อย; หวาน	มจฺฐ delicious; sweet
เปรี้ยว	อมฺพิล sour
เค็ม	โลณ ลวณฺ โลณิก salty
จี๊ด	อโลณิก
เผ็ด เผ็ดร้อน	กฏฺ(ก) spicy, hot
ขม	ติตฺต(ก) bitter
ฝาด	กสาว

เงื่อนไข สภาพ ฐานะ

ง่าย	อีส(ก) อีสฺกฺร easy
ยาก ลำบาก	กิจฺจ ทุกฺร difficult hard

รูปร่าง

กลม	จกฺกาการ วัณฺณูล วัณฺณ round
วงกลม	จกฺก มณฺฑล circle
ครึ่งวงกลม	อทุจจกฺกาการ semicircle
รูปไข่	อณฺฑาการ oval
(มี) สี่มุม	จตุรศฺส [จตุ-ร-อัส] rectangle (สี่เหลี่ยมผืนผ้า) square (สี่เหลี่ยมจัตุรัส)
(มี) สามเหลี่ยม	ติโกณก triangle
(มี) แปดเหลี่ยม	อฏฐุสิก octagon
ซึ่งมีรูปทรงกลม(เล็กๆ) โคฟการ	
คม	ติขิณ sharp
ไม่คม ทื่อ	อติขิณ blunt
หนา	ฆน พหฺล thick

หนานัก	อติพหล <i>very thick</i>
บาง	ตनु <i>thin</i>

โรค

โรคตา	จกขุโรโค
โรคหู	โสตโรโค
โรคจมูก	ฆานโรโค
โรคลิ้น	ชีวหาโรโค
โรคกาย	กายโรโค
โรคศีรษะ	สีสโรโค
โรคที่ใบหู	กณณโรโค
โรคปาก	มุขโรโค
โรคฟัน	ทนต์โรโค/โอฏฐโรโค <i>ม.</i>
โรคไอ	กาโส
โรคหืด	สาโส
โรคไข้หวัด	ปินาโส
เป็นไข้หนัก	พาทุหคิลาน <i>ค.</i>
โรคไข้พิษ	จโท ทาโท
โรคไข้เซื่องซึม	ชโร
โรคในท้อง	กุกฉิโรโค
โรคลมสลับ	มุจฉา
โรคบิด โรคลงแดง	ปกขนุทิกกา
โรคจุกเสียด	สุลา สุลา <i>ม. ย.</i>
โรคลงราก	วิสุจิกกา
โรคเรื้อน	กุกฐิ
โรคฝี	คณโท
โรคกลาก	กิลาโส

โรคมองคร้อ	โสโส
โรคลมบ้าหมู	อปมาโร
โรคหิดเปื่อย	ทททุ
โรคหิดดำ	กณชุ
โรคคุดทะราด	กจจุ
หูด	รขสา / นขสา <i>ม.</i>
โรคละอองบวม	วิตฉฉิกกา
โรคอาเจียนโลหิต	โลหิต์
โรคดี(เดียด)	ปัตต์ / โลหิตปัตต์ <i>ย.</i>
โรคเบาหวาน	มจุมโห
โรคเริม	อัสา
โรคพุพอง	ปิพกา
โรคริดสีดวง	ภคนทลา
การแพ้ท้อง	โททโ

ธรรม

นิพพาน	นิพพาน์ โมกขธรรมโม อมต์
สมณะ	สมโถ
วิปัสสนา	วิปัสสนา

อื่นๆ

นาม ชื่อ	นาม์ อวทโย อวหา
ปัญหา	ปณโห ปณหา
การแก้ การตอบ คำตอบ	วิสขณ์ วิสขณา ปฏิวจน์
เครื่องหมาย; จำนวนเลข, ข้อ	องโก
ฝัน	สุปินิ dream
ฝันร้าย	ทุสสุปินิ nightmare